БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетинген.

1951 декабрь 11 ВТОРНИК № 242 (2416)

ӨРТЭЭ 20 КӨП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Улус судтарының соңгулдаларынга белеткелди үлегерлиг доозар (1 арын).

Совет улус тайбың дээш демиселде (1 арын).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: М. Бугалдай — Улуг-Хем районда лекция пропагандазы (2 арын).

П. Гусев — Чурт үлетпүрүүнүн ажылында четпестерни шиитпирлиг чайладыр (2 арын).

Совет Эвилели — Тайбының, демократияның болгаш социализмниң чөлеңгиижи (3 арын).

Үерден когараан Италияның чонунга советтиң хөй-ниити организацияларының дузалаачызы (3 арын).

Е. Корнев — ховар таварылга (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Улус судтарының соңгулдаларынга белеткелди үлегерлиг доозар

Соңгукчулар кандидат-биле ужурашкан

Улуг-Хем районнуң Көк-Чыраа сумуда Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артельдиң колхозчулары районнуң улус судунуң шиитекчизинге кандидат кылдыр депшитирген Алексей Федорович Баранов-биле ужурашканнар.

Соңгукчуларның ужуражылга хуралынга «Совет суд — делегейде эң не демократтыг суд» — деп илеткел болган болгаш А. Ф. Барановтуң ажыл амыдыралының дугайында таныдылга болган.

Алексей Федорович Баранов — улустуң ёзулуг төлептиг төлээлекчизи болгаш большевик партияның, совет чазактың шынчы оглу, ол 1947 чылда Саратовтуң Д. И. Курский аттыг институдунга өөренип киргеш, ол институтту 1951 чылда эки түннелдер-биле дооскан, оон сөөлүнде ССРЭ-ниң Юстиция Министерствозу ону Тыва автономиуг обласка суд ажылынче чорутканы-биле ам Улуг-Хем районнуң улус сузунда практикалап ажылдап турар.

Улус судунуң шиитекчизинге кандидат А. Ф. Баранов дээш коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң Сталинчы блогу дээш декабрьниң 16-да бадылаашкының чаңгыс кижи ышкаш бээр дугайында илеткелчи олурушканнарны кыйгырган.

Оон дараазы-биле колхозчулар Быштак-оол, Опей-оол, (тудуг бригадири), тудугжулар Шулуукай, Серендик, Самчүве, инек фермазының эргелекчизи Моңгалбии олар болгаш өскелер-даа илеткелчиниң саналын деткээннер.

Кандидат-биле ужуражылга хуралга колхозчулар улус судтарының соңгулдаларының хүнү — декабрь 16-га алдар болдуруп, үрезин уруушкунун болгаш тудуг материалдарын белеткээрин доозарын база мал чемнерин фермаларга, кыштагларга сөөртүп белеткеп алырын хүлээнгеннер.

Соңгулдаларга эки ужуражыр дээш

Улус судтарының ам болур соңгулдаларынга чедиишкинниг ужуражыр дээш колхозтарның удуртур каадырларын белеткээриниң область школазының чанында бир чыл хуусаалыг курстуң өөреникчилери кызымак өөренип турарлар.

Сөөлгү үеде өөредилге талазы-биле багай болгаш чыдып каап турар кижилер чок. Ылаңгыя студентилер Шыырап, Базыр-оол, С. Торжу олар кызымак өөренип өөредилге талазы-биле шылгалып турарлар.

Ол ышкаш ол курстуң кол башкызы эш Хлебникова бодунуң онаашкан ажылын ак-сеткилдиг күүседип, студентилерге быжыг билиг бээр дээш кызымак ажылдап турар.

Москва областың Павловск Посад хоорайда Коревск соңгулда округунуң агитпункт эргелекчизиниң соңгукчулар-биле беседа кылып турары.

Чуруу В. Сорокиниий. (СЭТА-ның пресслишези.

Кандидат бодунуң соңгукчуларында

Чөөн-Хемчик районнуң Чадаана сумуда «Искра» колхозтуң колхозчулары Чөөн-Хемчик районнуң улус судунуң шиитекчизинге кандидат кылдыр депшитирген Раиса Александровна Кротова болгаш Чадаана сумудан депшидип үндүрген районнуң улус судунуң төлээлеринге кандидаттар-биле 1951 чылдың ноябрьниң 27-де ужурашканнар.

Ужуражыышкын хуралынга 100 ажыг колхозчулар болгаш интеллигенциялар олурушкан. Аңаа улус шиитекчизинге кандидат эш Кротова бодунуң допчу төөгүзүн, ажылдап чораанын, өөренип чораанын допчузу-биле чугаалаан. Хуралга сөс ап чүве чугаалаан «Искра» колхозтуң колхозчузу Кожанмай — эш Кротованың районнуң улус судунуң шиитекчизинге 2 удаада депшидип турарын, ол улустарның сонуургалын шыны-биле камгалап турарын чугаалавышаан, улус судтарының соңгулдаларының хүнүнге белек кылдыр колхозтуң бүгү ажылын, эң ылаңгыя малды менди чыл ажырар дугайында эки ажыл чорударын чугаалаан.

Район судунуң төлээлеринге депшитирген колхозтуң эң мурнакчы шалыпчылары Самдан, Ланчикова, Анай, Себильбаа, Борбак-Даш олар чоннуң идегелин эк сеткил-биле күүседирин хүлээнгеннер.

Районнуң бүгү соңгукчулары боттарының идип үндүрген суд шиитекчезинге кандидаты-биле болгаш улус төлээлериниң кандидаттары-биле ужуражыышкын районда үргүлчүлеп турар.

Суд соңгулдаларынга белеткелдер эки

Ам болур деп турар улус судтарының соңгулдаларынга белеткелдер Эрзин районда чедиишкинни-биле чоруп турар.

Ниитиниң херээ дээш, кызымаккай күш ажыл-биле колхозчу чоннарның хүндүлелин чаалап алган, Төрээн чуртунга, большевик партияга болгаш улуг Сталинга бердингеин көргүскен эң эки оолдар, кыстарны улус шиитекчизинге болгаш улус төлээлеринге кандидаттар кылдыр депшиткен.

«Кызыл сылдыс» колхозта партия эге организациязының агитаторларының семинарын организастап эртирген болгаш аңаа Л. П. Бериянның «Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл ою» деп илеткелин болгаш «РСФСР-ниң улус судтарының соңгулдаларының дугайында Дүрүмнү» колхозчуларның ортузунга таныштырар дугайында айтырыгны чугаалашкан.

Колхозта агитпунктуну дерип шимээриниң талазы-биле ажылды дооскан. Ында агитаторлар Севилей, Д. Сандакчап, Даваа, Намчаа, Чавынчак олар эң эки ажылдап турарлар.

Агитпункта лозун, плакаттарны, ном дептерлерни бүрүн белеткээн болгаш 158 соңгукчуларның ат-данзызын бижээш аскан база улус шиитекчизинге болгаш улус төлээлеринге депшитирген кандидаттарның төөгүлерин тодаргай шевергин кылдыр бижээш аскан.

Ынчангаш Эрзин районнуң «Кызыл сылдыс» колхозтуң соңгулдаларга уткуштур белеткели ында партия организациязының удуртулгазы-биле эки түннелдиг чоруп турар.

Чаа-Хөл районда агитпунктулар ажылы

Чаа-Хөл районнуң Ак-Туруг сумуда тургускан агитпункту эки ажылдап турар. Ол агитпунктуну ында партия эге организациязының секретари эш Аспан-оол удуртуп турар, бо аразында аңаа лекцияларны болгаш беседаларны 9 катап чоруткан.

«РСФСР-ниң улус судтарының соңгулдаларының дугайында Дүрүмнү» болгаш районнуң улус шиитекчилеринге база улус төлээлеринге депшитирген кандидаттарның төөгүлерин соңгукчуларга таныштырган.

Ындыг-даа болза, районнуң Кара-Суг суурда, Кызыл-Даг сумузунда агитпунктулар багай ажылдап турарлар. Бо хүнге чедир ында кандыг-даа агитас массалыг ажылды кылбаан болгаш харын-даа кааскалга шимелдези кылдынмаан турар.

Өвүржүлерниң патриотчу көдүрлүүшкүнү

ХАНДАГАЙТЫ (Радио-биле). Декабрь 16-да болур улус судтарының соңгулдаларынга ажыл-агый талазы-биле чаа-чаа белеткелиг ужуражыр дээш Өвүр районнуң ажылчы чоннары бедик патриотчу көдүрлүүшкүннүг ажылдап турар.

Районнуң аңчылары бо чылын кооперацияга 61.100 рубль түннүг янзы-бүрү өлүктерни киирер ужурлуг. Ынчаарга олар үүгле октябрь болгаш ноябрь айларның иштинде 48.827 рубль түннүг өлүктерни дужааган ийикпе, азы өлүк белеткээриниң чыл планын баштайгы ийи айда-ла 79,8 хуу күүсеткен. Аңчылардан 67 кижи ам-даа тайгалардан ээп келбээн.

Бо кыштың соогунга чаңгыс-даа мал алыспас болгаш бүгү малды хүр кыш ажырар дээш районнуң ажылчы чоннары бүгү-ле хемчеглерни ап ажылдап турар. Колхозтар бо чылын 160 эрги мал кажааларын септеп чылыглаан болгаш 15 чаа кажааларны немей тудуп алган. Колхозтарның кыштагларынче баштайгы удаада 2380 центнер сиген болгаш саваңны октаан. Белеткетинген мал чемнерин план ёзугаар камнап чарыгдап турар. Кыштаглаашкынга белеткел ажылдарын «Торгалыг» колхоз үлегерлиг чоруткан.

Районнуң хуу арат ажыл-агыйлары кыштаглаашкынга ниитизи-биле база багай эвес белеткенген. Олар малдың эрги 1217 кажааларын септеп чылыглаан болгаш 17 чаа кажааларны немей тудуп алган. Мал кыштагларынче олар баштайгы ээлчегде 4218 центнер сигенни болгаш саваңны октаан.

Ынчангаш район ниитизи-биле мал кыштагладыышкынынга белеткел ажылдарын дооскан болгаш малдың амгы үеде байдалы база эки болуп турар.

СОВЕТ УЛУС ТАЙБЫҢ ДЭЭШ ДЕМИСЕЛДЕ

Совет улус тайбың дээш демиселчилернин авангардызы

Декабрьниң 4-те Москваның С. М. Киров аттыг «Динамо» заводунуң коллективиниң хуралы болган, ол хуралды тайбың талалакчыларының үшкү Бүгү-эвилел конференциязының түннелдеринге холбаштыр чыгган.

Чер бөмбүрзээнин бүгү булуннарында тайбың дээш шимчээшкинниң өзүп турарының дугайында конференцияның төлээзи — кино режиссёру Герасимов чугаалаан.

Индирде инженер-конструктор Ермаков. Оон чугаалааны:

Империалистиг арааттаннарның эрге-ажыынга херектиг агрессчи дайыннар кижи төрелгетеннин мурнунга эң-не кем-буруу болур деп бистер, совет кижилер, санап турар бис. Совет күрүне болза, тайбың дээш, улустар аразынга эп-найырал дээш чайгылыш чок туржуп турар Совет чазактың политиказы — ол бистиң политикавыс болур. Бис тайбыңга ынак бис, ынчалза-даа Төрээн чуртувуска база оон дора эвес ынак бис. Бистиң кызыгаарывысты үрээр кандыг-даа агрессорну бис чүгеннептип шыдаар бис.

Оон соонда каннакчы Волков сөс алган.

—Бүгү совет кижилер-биле бир дөмей, мен тайбыңнык мерген сталинчы политиказын изии-биле деткип болгаш үүлзүнүп тур мен. Бо үенин улузунуң эң улуг шимчээшкини — тайбың талалакчыларының шимчээшкининиң авангардызында улуг баштыңчы болгаш башкы эш Сталинга удуртурган совет улус турар деп чүвеге чоргаарланып турар бис. Коммунизмче орукта бистиң улузувустуң тиилелгелиг шимчээшкинин доктаадыптар ындыг күш чер-ле чок. Тайбының стахановчу ээлчээнче кирип тура, моон соңгаар норманы үргүлчү 280 хуудан куду эвести күүседир деп сөзүмну берип тур мен.

Электри поездилериниң болгаш Свирскаяның суг күжү-биле ажылдаар электри станциязының элээн каш электри дерилгелерин декабрьде чыл планындан дашкаар бээр, продукцияның бот өртээн чиигедир талазы-биле чыл онаалгазын ажыр күүседир деп шиитпирлерни хуралдың киржикчилери чаңгыс эп-сеткил-биле хүлээп алганнар.

Эш И. В. Сталинга чорудар байырлыг чагааны хурал улуг көдүрлүүшкүн-биле хүлээп алган.

(СЭТА).

Ынак Төрээн чуртувустуң күжүн болгаш күчүзүн быжыглаал!

ТАХИА-ТАШ. Тайбың талалакчыларының Үшкү Бүгү-эвилел конференциязына холбаштырган хуралдар болгаш беседалар Кол Туркмен каналдың тудуунун унунда үргүлчү болуп турарлар. Конференцияның үндүргени кыйгырыгны сталинчы улуг тудугнуң киржикчилери изии-биле деткип турарлар.

Тахиа-Таштың тудуг районунда экскаваторжу Жуковтуң чугаалааны болза:

— Конференцияның индиринден чаңгыланган сөс бүрүзүн бис кичээнгейлиг дыннап турган бис. Дайын кыпсыкчыларынга удур демиселжир, быжыг болгаш үр тайбыңны камгалап алыр деп совет улустуң быжыг шиитпириниң дугайында чугаалап тургаш, конференцияның төлээлери оон-биле бистиң кайыыстын-даа бодалын болгаш күзелин илередип турганнар. Тайбының ыдыктыг улуг херээ быжыксын дээш, бистер, каналдың тудугжулары, бүдүрүлге чедиишкиннерин хүн-бүрүде көвүдедир бис. Чыл планын хуусаа бетинде күүседирин аазап тур бис.

Кол Туркмен канал болза, өскедаа сталинчы тудуглар ышкаш, совет чазактың тайбың политиказының херечилели болур деп ССРЭ-ниң ыяш ажыл-агый министерствозунуң Чапаев экспедициязының арга-ыяш экижидикчизи Г. М. Комарова чугаалаан. Бистиң күш-ажылывыс кижилерге тайбынны болгаш аас-кежикти берип турар. Үнүш дүжүт чок черлер, элезиннер, чечектелип турар ховулар болгаш садтар болур ындыг үени чоошкуладыр дээш чүткүп турар бир. Агрессчилерниң чимчеиишкиннерин бис көрүнгүр хайгаарап турар бис, хоралакчы планнарны боттандырар арганы америк-англи империалистерге бербес-даа бис. Конференцияның кыйгырыынга харыы кылдыр бистиң коллектив күш-ажылдың күжениишкинин ийи дапкыр улгатырар. 75 гектар черниң чуруун дыртырып дооскан ывысты бис декабрь 4-те рапорттаан бис, а ам каналдың чоок кавызында ыяш олуртуп тарыышкынының талазы-биле бүгү шинчилел ажылдарын хуусаа бетинде күүседирин аазап тур бис.

(СЭТА).

Ажылчы чоннарның депутаттарының районнар болгаш хоорайлар советтериниң күүсекчи комитеттериниң соңгулда пунктуларының талазы-биле төлээлерин улус судтарының соңгулдаларын чорудуп турда кол ажылындан хостаар дугайында

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң чарлыы

Ажылчы чоннарның депутаттарының районнар болгаш хоорайлар Советтериниң күүсекчи комитеттериниң соңгулда пунктуларының талазы-биле төлээлерин улус судтарының соңгулдаларын чорудуп турда, ажылдап турар черинде шалының камгалавышаан, 1951 чылдың декабрь 11-ден 18-ке чедир кол ажылындан хостаарын доктаадыр.

РСФСР Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы М. ТАРАСОВ.
РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң секретари И. ЗИМИН.
Москва, 1951 чыл декабрь 8.

Колхозчу каадырларны белеткээрин хүн-бүрү удуртур

Большевик партия болгаш совет чазак бүгү көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүүн моон соңгаар улам бедидер, ниитиниң малының баш санын дүрген көвүдедир, оон продуктулуун бедидер айтырыгны ам үеде социалистиг көдээ ажыл-агыйның мурнунга кол сорулга кылдыр салган. Бо сорулганы чедиишкинниг шиитпирлээр төлээде, колхозларның шөлдеринде ажылдап турар байлак техниканы ажыглаарын эжиидерин, ачыгчы агробиология эртеминиң болгаш социалистиг чер, мал ажылының дуржулгалыг мастерлериниң чедиишкиннерин колхозтарның ажылынга калбаа-биле ажыглаарын чедип алыры негетинин турар.

Партия болгаш совет чазак социалистиг көдээ ажыл-агыйның чайгылыш чок өзүлде, хөгжүлдезинин дугайында үргүлчү сагыш салып, колхозчу каадырларны массалыы-биле белеткээриниң үнелеп четпес ужур-дузазын айтып турар. Ол сорулга-биле колхозчуларны, совхозтарның ажылчыннарын бүдүрүлге ажылындан чардыктырбайн өөредири-биле эрткен чылдан бээр чуртка организастап чоруткан үш чыл хуусаалыг агро-зоотехниктиг курстар бо үстүнде сорулгаларны шиитпирлээринге дыка ужур-дузалыг болуп турар.

Бистиң чуртувуста үш чыл хуусаалыг агро-зоотехниктиг курстарга бир болгаш ийи дугаар чылдарның өөредилгезиниң кичээлдери ам ийи ай чоруп турар. Колхозтарның болгаш совхозтарының, көдээ ажыл-агый органнарының, чер-черде партия, совет организацияларының удуртукчуларының хүлээлгези болза, бо айтырыгже хүн-бүрү эң шынгыы кичээнгейни салыры болур. Ындыг болза-даа, бистиң областың колхозтарында болгаш совхозтарында бо айтырыгның чоруп турар байдалы өске областарда ышкаш эвес болуп турар. Элээн хөй районнарда күрүненин бо эң чугула хемчээн шуут чедир үнелевейн турарын фактылар херечилеп турар.

Колхозтарга болгаш совхозтарга үш чыл хуусаалыг агро-зоотехниктиг курстарның кичээлдери октябрь айда-ла эгелээр ужурлуг турганы билдингир. Декабрьниң төөнчүзүнге чедир-ле, Таңды, Каа-Хем болгаш Кызыл районнарның колхозтарының хөй кезинде, Бай-Тайга, Барыын-Хемчик болгаш өске-даа районнарның чамдык колхозтарында ол өөредилге ам-даа эгелевээн.

Таңды районнуң Сталин аттыг колхозунда агротехниктиг бөлгүмнүң удуртукчузунга агроном эш Митягинаны томуйлаан, ынчалза-даа декабрьге чедир колхозка чаңгыс-даа кичээл болбаан. Барыын-Хемчик районнуң «Коммунизмче сруг», «Трудовик», «Кызыл сылдыс» болгаш Молотов аттыг колхозтарында, Бай-Тайга районнуң «Тээли», «Дөң-Терек» колхозтарында декабрьге чедир агро-зоотехниктиг курстарның өөредилге бөлгүмнерин четчелеп тургузуп албаан. Барыын-Хемчик районда «Ленин оруу» көдээ ажыл-агый артелиниң удуртукчулары агро-зоотехниктиг курстуң дыңнакчыларын четчелеп тургузуп алган, оларны кичээлдээр оран бажың биле хандырбазынынан колхозчуларның өөредилгези үстүп турар. Ол ышкаш партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының чамдык удуртукчуларының, көдээ ажыл-агый артельдериниң баштаар черлериниң даргаларының талазындан колхозчуларның агро-зоотехниктиг өөредилгезинче чогуур сагыш салбас чоруктар өске-даа районнарда бар болуп, орансуур, стол, сандай, өөредилге херекселдери-биле болгаш ылаңгыя өөредилге номнары-биле хандыртынмайн турар. Шак ындыг байдалбиле моон соңгаар канчап-даа эптежип болбас.

Совет агробиология эртеминиң чедиишкиннерин, мурнакчыларның дуржулгаларын калбаа-биле пропагандалаар болгаш колхоз, совхоз бүдүрүлгезинге бүгү хемчег-биле шиңгээдип ажыглаар чорук күрүнеге ужур-дузалыг канчаар-даа аажок чугула херек болур. Ону чедир үнелевес чорукту шуут узуткаар херек Партия райкомнары болза, колхозчуларның массалыг өөредилгезиниң херээн боттарының удуртулгазынга болгаш контролюнга алыр хүлээлгелиг. Партия райкомнары колхозтарга өөредилгени үлегерлиг организастаарын, курстарның ажылын үргүлчү хынап турарын, оларга бүгү-ле хемчеглер-биле дузаламчы көргүзерин райкүүскомнардан болгаш оларны көдээ ажыл-агый килдистеринден негээр ужурлуг.

Колхозтарның болгаш совхозтарның, партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының удуртукчуларының хүлээлгези — бар турар етпестерни чоокку хүннерниң иштинде бүрүн узуткааш, курстарның бир болгаш ийи дугаар чылының өөредилгезиниң үзүктел чок ажылдаарын хандырары болур. Колхозчуларның массалыг өөредилгезин чогуур үүлдер-биле хандырар, бир дугаар ээлчегде кичээлдээр оран-бажыңны үндүрүп, оон иштин дериир, ном дептер болгаш өөредилгениң өске-даа материалдары-биле хандырар.

Колхозтарда партияның чамдык эге организациялары колхозчуларның массалыг өөредилгезиниң ажылындан дашкаар туруп турар. Ол чорук канчап-даа шын эвес. Партия эге организациялары болза, колхозтарда, совхозтарда агро-зоотехниктиг курстарның өөредилгезин партияның политиктиг өөредилгезибиле бир дөмей көөр херек. Олар колхозтарга каадырлар белеткээр дугайында сагыш салыр, курстарда өөредилгениң шынарын бедиринче хандыгып кирер, программада айыткан материалдарны чедиишкинниг шиңгээдип алыр дугайында дыңнакчыларга дузалаар, эрткен материалдарны дыңнакчылар кайы хире билип шиңгээдип ап турарын хайгааракар ужурлуг.

Көдээ ажыл-агый эртеминиң чедиишкиннерин пропагандалаар болгаш оларны колхозтарның, совхозтарның шөлдеринге, фермаларынга нептередир чорук көдээ ажыл-агыйның специалистерниң бир дугаар үлүлгези. Көдээ ажыл-агый органнары специалистерге бүгү аргаларбиле дузалажып, курстар башкыларының семинарларын, методиктиг чөвүлел хуралдарын ай сапында чыылдырып, аңаа эрткен кичээлдерниң лекцияларының дугайын, ээлчегиг темаларны башкылаар методиканың айтырыгларын чугаалажып турар.

Көдээ ажыл-агыйның область эргелели, оон көдээ ажыл-агый пропагандазының эргелели, көдээ ажыл-агыйның район килдистери колхозчу каадырларны белеткээриниң удуртулгазын үндезини-биле экижидер херек.

1951 ажыл-агый чылының түннелин үндүрбүшаан, колхозчу тараачыннар болза, көдээ ажыл-агыйның, оон культураларының талазында кол сорулгаларын шиитпирлээр дээш улам идепкейлиг демисежиринге белеткенип турар.

Колхозчу каадырларны өөредири — бо сорулгаларны шиитпирлээриниң чугула үүлү. Мал ажылының болгаш чер ажылының хөй-хөй чаа каадырларын белеткээри — бистиң областың аныяк колхозтарының хөй-ниити ажыл-агыйын моон соңгаар быжыдып, чаа көдүрлүүшкүнүү чеьдип алыр дээш улам чедиишкиннинг демисежири ол болур.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Улуг-Хем районда лекция пропагандазы

Партияның идеология ажылында лекция пропагандазы көскү черни өзлеп, марксизм-ленинизмни масса чоннуң ортузунга калбартып нептередиринге улуг ужур-дузалыг болуп турар.

Районнуң иштинге лекция пропагандазының ажылын күштелдиринге ВКП(б)-ниң Улуг-Хем райкому өвээш эвес ажылдарны организастап чоруткан. ВКП(б) райкомунуң лекторлар бөлүүнүң кежигүннеринге өң шыырак билиглиг 16 партия активтерин шилип бадылаан. Олар лекторлар бөлүүнүң ажыл планын ёзугаар тус-туста даалгаларны ап, ажылчы чоннарга бистиң чуртувустуң хүн-бүрүде чедип ап турар ажыл-агый, политика талазы-биле улуг чедиишкиннериниң база амгы үеде делегей байдалының дугайында лекцияларны номчуп турарлар. Лекторлар бөлүүнүң кежигүннеринден эштер Кончук, Верзилин, Кулаков, Тойлуг-оол, Очур-оол, Сергеев, Клюшин олар идепкейлиг ажылдап, ажылчы чоннарның ортузунга хөй лекцияларны номчуп, оларны районнуң мурнунда салдынган ажыл-агыйның, культураның, база политиканың улуг сорулгаларын күүседиринче кыйгырып турарлар.

Политиктиг болгаш эртемниг билиглер нептередириниң Бүгү-эвилел ниитилелиниң район салбыры (даргазы эш Кусаков) эки ажылдап турар. Ол салбырның 42 кежигүннери бо чыл иштинде 182 катап 8100 кижиге янзы-бүрү темаларлыг лекцияларны номчааннар. Оларның иштинден эш Кусаков 21, эш Кук 16, эш Сергеев 12 катап лекцияларны номчааннар. ВКП(б) райкомунуң лекторлар бөлүүнүң кежигүннери болгаш политиктиг болгаш эртемниг билиглер нептередириниң Бүгү-эвилел ниитилелиниң район салбырының кежигүннери үгле лекциялар номчууру-биле кызыгаарлатынмайн, тус-тус черлерде агитколлективтериниң ажылынга практиктиг дузаны көдүзүп турарлар. ВКП(б) райкомунуң лекторлары партия организацияларының агитколлективтериниң өөвүлел хуралдары 58 катап эртирип, агитаторларның ажылында четпестерни илередип, эдип алырының аргаларын сүмелеп, хүн-бүрүдеги сорулгаларын тодаргай чугаалажып турган. Ол чөвүлел хуралдар агитаторларның ажылын доктаамал чорударынга, чедиишкиннерлиг болурунга дузалаан.

Оон-биле кады, районда лекция пропагандазының ажылында четпестер база бар. Чүл дээрге, совет патриотизмниң, база совет улустуң тайбың дээш демиселиниң тиилелгелериниң дугайында болгаш шажынга удур лекцияларны, ол ышкаш көдээ ажыл-агый Уставының, колхоз тургузуунуң болгаш үлетпүр бүдүрүлгелериниң, чаа эртем техниканың дугайында лекцияларны лекторлар ховар номчуп турарлар.

ВКП(б) райкомунуң бюрозу, оон секретарьлери, пропаганда болгаш агитация килдизи лекторлар бөлүүнүң ажылын доктаамал боттуг удуртпайн турарының фактылары бар. Ылангыя ВКП(б) райкомунуң бюрозунга лекция пропагандазының, лекторлар бөлүүнүң ажылының дугайында айтырыглар кончуг эвээш тургустунуп турар. Бо чылдың дургузунда лекторлар бөлүүнүң кежигүннериниң хуралын чаңгыс-даа катап чыгбааны дыка четпес.

Лекторларга даалга бээрде доктаамал эвес, кампания ажылдар үезинде үгле чамдыызынга даалгалар бээр чоруктар ВКП(б) райкомунда бар. Ынчангаш оларның чамдыктарының хүлээлгезин күүседиринге харыысалгазын кошкадып турар. Оон хараазы-биле чамдык Касаткина, Кошегев, Мокушин, Сат, Арбузов ышкаш лекторлар бо чылдың өгезинден бээр чаңгыс-даа катап лекция номчуваан болуп турар.

Ам ВКП(б) райкому, оон пропаганда болгаш агитация килдизи лекторлар бөлүүнүң ажылында бар болуп турар четпестерни дарый узуткааш, амгы үениң бедик негелдезинге таарыштыр организастыг хемчегларни ап чорудуп турар.

М. БУГАЛДАЙ,
ВКП(б) райкомунуң партия, профэвилел, комсомол органнарының килдизиниң эргелекчизи.

Пропагандистер семинары

ВКП(б)-ниң Таңды райкому политшколаларның болгаш бөлүмнерниң пропагандистериниң методиктиг билиин бедидер, база кичээлдериниң идей-теоретиктиг деннелин бедидер сорулга-биле районнуң пропагандистериниң бир хүннүң семинарын эртирген.

Семинарга пропагандистерниң дараазында кичээлдерге өөредир темаларының иштинден бир теманы шилип алгаш, ону ажылдадып кылдырган. Ажылдап кылган соонда оларның ажылдаанында чедер, четпестерни чугаалажып көрген. Политшколаларның пропагандистери «ССРЭ-ге социалистиг ниитилелди тургусканы» деп теманы ажылдап кылгаш, ону башкылаарының аргазын солушканнар. «ВКП(б) төөгүзүнүң допчу курзун» өөренир бөлүмнерниң пропагандистери В. И. Ленинниң «Чүнү кылырыл» деп номунуң дугайында лекцияны дыннааннар.

Семинарга бир кол кичээнгейни кичээлдерниң идейлиг деннелин бедидериниче салган. Пропагандистерге өөренип эрткен темаларның дугайында беседаларны үргүлчү чорудуп, дыннакчылардан айтырып турарын сүмелээн. Оон ынай номчуур лекцияларны амгы үениң ажыл-агый, политиктиң сорулгалары-биле холбаштырып, башкылап турар үезинде өөредилге херекселдерин, карталарны чөп ажыглаарын өөренип эрткен. Дыннакчыларның өөренип эрткен темаларга хамаарышкан литератураларны ажыглаарын чурумчудуп өөредирин чугаалашкан.

Пропагандистер эш Л. П. Берияның — Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюнуң дугайында илеткелин, база «РСФСР-ниң улус судтарынга сонгулдалар дугайында Дүрүмнү» өөренип эрткен.

Тус-тус темаларны канчаар башкылап турарының дугайында пропагандистер боттарының арга-дужулгазын база солушканнар.

С. ТУШКОВ.

Партия өөредилгези

Районга партия өөредилгезин эгелээриниң мурнунда политшколаларга, бөлүмнерге болгаш районда партияның кежээки партия школазынга өөренир дыннакчыларны өөредилге эгелээриниң мурнунда ол кижилерниң билиин барымдаалап тустус черге өөренир кылдыр быжыглаан.

Партия өөредилгезиниң бүгү четкизинде 249 коммунистер, 58 комсомолчулар болгаш 108 интеллигенциялар хаара тутунган. Марксизм-ленинизмниң теориязын бот-өөредилге-биле өөренирлер 29 кижи болуп турар.

Өөредилге эгелээриниң мурнунда партия райкомунга пропагандистерниң ийи хонук семинарын эртирген. Анаа өөредилгеге хамаарышкан бүгү айтырыгларны чугаалашкан. Ол ышкаш өөредилгениң ниити чурумунуң дугайында партия эге организацияларының секретарьлери-биле ВКП(б) райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизи чөвүлел хуралды эртирип, эрткен өөредилге чылында партия өөредилгезинге ёзу барымдаалаан тургаш четпестерни бо чылын катаптавас дугайында айтырыгны чугаалашкан, ол талазы-биле шынгыы шиитпирни үндүрген.

Ындыг болза-даа, Сүт-Хөл районнуң партия организацияларының чанында тургустунган партия өөредилгезиниң четкилериниң өөредилгезиниң эгелээни-биле чергелештир чамдык четпес үүлдер база бар болуп турар. Өөредилгеге чугула херекселдер — саазын, карандаш болгаш өөредилгеге хамаарышкан литература дыннакчыларга чедишпес болуп турар. Оон аңгыда партия райкомунуң паркабинеди септелге чок дыдык бажында туруп турар. Өөренири-биле келген дыннакчылар пропагандистиң тайылбырын дыннаардан туржук сооктан бөле-хаара тутунуп чылыгланырынга өйлежип, ийи үш шакты эртирип турар. Бо четпес чоруктарны дарый хемчээн ап, дыннакчыларның чедиишкинниг өөренирингe таарымчалыг байдалды тургузары чугула.

Марксизм-ленинизмниң теориязын бот-өөредилге-биле өөренир болуп хүлээнген кижилер-биле тус-тузунда беседажылганы четче кылбаан, кым үүнү өөренир деп сонуургалдыг болуп турарының дугайы амдаа тодаратынмаан.

Өөредилгениң эгезинде илереп турар четпестерни чоокку үениң иштинде чайладыры, өөредилгениң бүгү дургузунда өөредилгени бедик деннелге тургузарынче кичээнгейни салыры партия райкомундан негетинип турар.

О. ЛОПСАН.

Четпестерни баш бурунгаар узуткаар

Эрзин районда партиячың политөөредилгезинде 624 кижи хаара тутунган. Ында коммунистер, комсомолчулар болгаш партия кежигүнү эвес активтер бар.

Политөөредилгениң баштайгы хүннери «Чаа орук», Коммунизмче орук» колхозтарга организас белеткел талазы-биле эки эрткен. База район төвүнде политшколалар болгаш бөлүмнер баштайгы хүннерде эки түннелдерни база көргүскен.

Ындыг-даа болза, районнуң чамдык черлеринге политөөредилге харыысалга чок эгелээн болгаш ол-ла хевээр багай шынарлыг эртип турар. Чижээ, «Кызыл сылдыс» колхозта политшколаның өөредилгези кошкак белеткелдиг эгелээн. Оон ужурундан кичээлге четче келбээн каш кижилерге чалгааранчыг беседа хевир-биле пропагандист Даваалай кичээлдерни эртирип турар. Ол ышкаш «Сталинчы орук» колхозта партия эге организациязының секретари В. Седип, «Коммунизмче орук» колхозта партия эге организациязының секретари Дажы оларның политөөредилгени чугулага көрбээни-биле, оларның өскээр хууда херектеринге чартыкаының ужурундан ында политөөредилгелерниң чогуур өйүнде ажылдап эгелээринге улуг моондактыг үүлдер болгулаан.

Ол ышкаш ВКП(б) райкомунуң чанында бир чыл хуусаалыг партия школазының 13 кижизи кичээлдерге кээп турары организас чок. Баштайгы кичээлдерге Булултов, Сарыгбач болгаш өске-даа эштер чылдагаан чокка келбээннер. Оон соонда ол школаның өөредилгези башкылар келбээни-биле ийи катап үзүлген. Ол политшкола ам бо чыл-биле үш чыл иштинде кандыг-даа түннел чок өөренип турар.

Партияның политөөредилгезиниң баштайгы кичээлдериниң илерээн четпестер эрткен чылгы байдалдарны катаптаарынга шилчип турар. Эрткен чылгы ол бак чаңчылдардан уштунуп, политшколаларның болгаш бөлүмнерниң өөредилгезин хүн-бүрү удуртурун хамаарышкан партия организациялары шыңгыыралыр болгаш негелдени күштелдирер. Ол ышкаш пропагандистер база боттуг ажылларны чорудар херек.

В. ЭРЕНЧИН.

Партия бөлүктериниң ажылынга удуртулга дугайында

ВКП(б)-ниң Каа-Хем райкомунуң бюрозу чоокта чаа бодунуң хуралынга «Сталинчы орук» колхозта партия организациязының секретари эш Даваалайның колхозта партбөлүктерни удуртуп турарының дугайында илеткелин алган.

Колхоз бүдүрүлгезиниң кол-кол участоктарында—тудуг, хову болгаш мал ажылдарының бригадаларында коммунистерниң күжү таарыштыр тургустунгулаан. Ынчангаш бригадалар санында партия бөлүктери бар. Олар болза, колхозчулар ортузунга партийжи-политиктиг болгаш партийжи-организастыг ажылдарны чорудар талазы-биле колхозтуң партия организациязының идегелдиг даянгыыжы болуп турарлар.

Тудуг бригадазында партия бөлүү (организакчызы эш Михов) тудугжулар ортузунга агитация-массалыг ажылдарны эки организастап келген. Оон хамаарылгазында 3 агитаторлар бар. Олар тудугжуларга солун номчулгаларын болгаш беседаларны доктаамал чорудуп турарлар. Бо бригадага агитлистокту 38 катап үндүрген. Ол ышкаш хову бригадазында партбөлүктүң (организакчызы эш Найдан) эки ажылдап турарын райкомнуң бюрозу демдеглээн.

Партбөлүктериниң ажылын удуртур талазы-биле эге организация боду четпес ажылдаанын бюро айыткан. Мал ажылының бригадазында партия бөлүү (организакчызы эш Бимба) тус-тус коммунистер-биле болгаш колхозчу малчыннар-биле хүн-бүрү харылзааны кошкак чорудуп келген. Эге организацияның секретари эш Даваалай база партия райкомунуң төлээлери болгаш харын-даа оон бюро кежигүннери ол бригадага чоруп тургаш, ында партия бөлүүнүң ажылы багай туруп турда, ону кандыг-даа эскет чок эртип турганнар. Моон алгаш көөрге, тургустунган партбөлүктериниң организакчыларының ажылдарын сонуургап көрбес, оларның ажылдарынга практиктиг дуза көргүспес, партбөлүктериниң партия амыдыралынга улуг ролюн чедир үнелевес чоруктар районда бар деп чүвени партия райкомунуң бюрозу айыткан.

Партия райкомунуң бюрозу чаа тургустунган партбөлүктерни улам быжыглаарын болгаш оларның ажылынга дузалаар база районнуң партия амыдыралынга оларның ролюн бедидер хемчегларни айыткан доктаалды районнуң бүгү парторганизацияларынга удуртулга болдуруп үндүрген.

Р. ОЧУР-ООЛ.

Чурт үлетпүрүнүң ажылында четпестерни шиитпирлиг чайладыр

☆ ☆ ☆

П. ГУСЕВ,
Областың күүсекчи комитединиң даргазының оралакчызы.

☆ ☆ ☆

Дайын сөөлүндеги сталинчы беш чыл планын чедиишкинниг күүсеткениниң түннелинде калбак хереглелдиң бараанларын бүдүрүп үндүрери канчаар-даа аажок өскен.

Чурттакчыларны калбак хереглелдиң бараанлары-биле хандырар талазы-биле чурт үлетпүрү биче эвес рольдуг болур. ССРЭ-ниң үлетпүр продукцияларының ниити хемчээлинде чурт үлетпүрүнүң продукциязы хуузу улуг эвес болуп турар, ынчалза-даа чурттакчыларны калбак хереглелдиң бараанлары-биле болгаш чурттуң материалдарын ажыглап тургаш, тудуг материалдары-биле хандырар талазы-биле улуг ужур-дузалыг.

Коммунистиг партия, совет чазак чурт үлетпүрүн хөгжүдеринче үргүлчү улуг кичээнгейни салып келген болгаш салып турар. Бистиң большевик партиявыстың XVII съездизинге эш Сталин «чер-черниң совет үлетпүрүн таарыштыр тургузуп, калбак хереглелдиң бараанар бүдүрүлгезиниң херээнге инициативаны көргүзер арганы аңаа бээр, база чиг-эт болгаш акша хөренги-биле аңаа болур чогуур дузаламчыны көргүзер» — деп чугаалаан.

Совет чазактың чурт бүдүрүлгезинге чедирип турар дузаламчызын бистиң областың чурт бүдүрүлгезиниң хөгжүлдезиниң чижээнден көрүп болур. Бистиң партиявыстын Төп Комитединиң болгаш Совет чазактың хүн-бүрү дузаламчызының ачызында чурт үлетпүрү канчаар-даа аажок өскен болгаш оок хөгжүлдези уламчылап турар, 1951 чылда ниити продукция бүдүрүп үндүрүүшкүнүн 1945 чылга деннээрге 248 хуу өскен, а чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниң техника-биле чепсегленишкини ол-ла үениң иштинде 413 хуу улгаткан.

Бистиң областың чурт үлетпүрүнүң өзүлдези болгаш хөгжүлдези областа болуп турар экономиканың болгаш культураның өскерлиишкиннери-биле сырый харылзаалыг. Чазактың болгаш бистиң партиявыстың Төп Комитединиң доктаалы ёзугаар областа культура-чуртталганың, бүдүрүлге бажыннарының тудуг ажылдары канчаар-даа аажок калбартынган. Көөшкүн чурттакчыларны сууржун байдалче кыска хуусаада киирер улуг сорулга салдынган.

Ол чугула политиктиг сорулганы шиитпирлээринге, азы колхозтарга тудуг материалдары-биле болгаш сууржулгаже шилчип турар чурттакчыларга бажын херекселдерин хандырар талазы-биле практиктиг дузаны чедиринге областың чурт үлетпүрү шиитпирлиг рольдуг болурунче угланган.

Ол сорулганы күүседири-биле чурт үлетпүрү күрүнеден чыл бүрүде четчир санныг чиг-этти, материалдарны болгаш аңаа чугула дедиг-херекселдерни, а ол ышкаш өске-даа үүлдерни ап турар.

ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлели чурт үлетпүрүнүң хөгжүлдезин дургедедир сорулга-биле областың болгаш районнарның бүдүрүлгелерин бюджетке олча-ажыкты киирериниң хостаан болгаш олча-ажыкты долузу-биле чурт үлетпүрүн оон-даа ыңай хөгжүдеринче угландырып турар.

Ынчалза-даа облместпром болгаш районнарның ажылчы чоннарының депутаттар Советтериниң күүсекчи комитеттери күрүнениң ол канчаар-даа аажок улуг дузаламчызын областың болгаш районнарның бүдүрүлгелериниң ажылын экижидеринге, чурттакчыларга эргежок чугула продукцияларны бүдүрүп үндүрерин улгатырарынга болгаш оон шынарын экижидер херекке четче ажыглап шыдавайн турар.

Чурт үлетпүрүнүң ажылының бир кол четпес үүлү болза, областың болгаш район бүдүрүлгелериниң бүдүрүп кылыр үүлдериниң ассортиментизиниң кол көргүзүглерин күүсетпейн турары болур. Чижээ, эш Ермолаев директорлаан алгы заводу бо чылдың 10 айларының дургузунда ниити продукцияның планын 112 хуу күүсеткен болгаш хоорайның мурнакчы бүдүрүлгези деп санадып турар, а планда көрдүнген 9 муң эш кидис идиктен бо чылдың ноябрь 1-ге чедир үгле 4765 эш кидис идикти кылган ийикпе, азы планын 53 хуу күүсеткен. Ол-ла бүдүрүлге кадыг алгы барааны кылыр планын база күүсетпээн.

Эш Литвиненко директорлаан ыяш заводу стол, сандай бүдүрүп үндүрер талазы-биле планны ай санында күүсетпейн турар, 10 айларның дургузунда столдар бүдүрүп үндүрер планны үгле 22 хуу, стулдарны — 50 хуу, шкафтарны — 33 хуу күүсеткен.

Сапог кылыр мастерская (директору эш Маадыр-оол) бо чылдың ноябрь 15-те ниити продукция талазы-биле чылдың планын күүсеткен. Ол «чедиишкиннің» дугайын областын чурт үлетпүрүнүң эргелекчизи эш Новиковка тускай рапорт бижээн. Ынчалза-даа планда көрдүнген 22 муң эш чаа хөм идик кылыры бүтүнмээн, азы үгле 7,5 муң эш идикти кылган. Идик септээр талазы-биле планын үгле 78 хуу күүсеткен. Бо четпес ажылдың дугайын тускай бижээн рапортта үүнү-даа ыытаваан.

Районнарның үлетпүр комбинаттары ассортимент талазы-биле планны күүсетпейн турар. Бо чылдың эрткен 9 айларның дургузунда стол, сандай бүдүрериниң планын 39 хуу, хөм идикти 26 хуу, а тергеш үгле 10 хуу кылдыр күүсеткен. Районнарның үлетпүр комбинаттары тууйбу болгаш дилген ыяш материалдарының талазы-биле салдынган планны күүсетпээн. Бо үүлдер болза, сууржун байдалче шилчип турар колхозтарга болгаш колхозчуларга кончуг хереглетинип турар.

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 34 чыл оюнун дугайында илеткелге эш Берия ассортименти талазы-биле планнарны күүсетпейн турар үлетпүр бүдүрүлгелериниң удуртукчуларының дугайында мынчап чугаалаан: «Чамдык бүдүрүлгелер ниити продукцияның талазы-биле планны долдур болгаш ажыр күүседип тургаш, кылырының эн-не чугула хевирлерин бүдүрүп үндүрер талазы-биле күрүнениң доктаатынган планныг онаалдаларын үргүлчү эвес күүседип турарлар... Планнарны анаа-ла долдур болгаш ажыр күүседири күрүнеге херектиг эвес, а херектиг продукция-биле улус ажыл-агыйын хандырар күүселле херектиг деп чүвени оларның билир шаа келген».

Кызылдың тууйбу заводу (директору эш Мюллерсон) кончуг багай ажылдап турар. Ол завод тууйбу кылырының онаалдазын күүсетпээн, үгле ол заводтуң буруузу-биле хоорайның хөй-хөй тудугларының тудуу доозулбаан болгаш оон тудуу 1952 чылче шилчитинген. Заводту чаа сезонга четпес белеткеп, одалга үүлдери белеткетинмейн турар болгаш заводче дажыглатынмайн турар. Механизмнер херекселдер септетинмейн турар болгаш каадыр белеткетинмейн турар. Ол дугайын областың чурт үлетпүрү билип турза-даа, чогуур хемчээн албайн турар.

Чурт үлетпүрлериниң кылып турар туйбуларының, стол, сандайларының, септээн хевиниң болгаш идиктериниң шынары кончуг куду. Бүдүрүлгелериниң директорлары бүдүрүп турар продукцияларының шынарын экижидериниң хемчээн албайн турар. Кызылдың мебель фабриказынын болгаш Шагаан-Арыгда районнуң үлетпүр комбинадының бүдүрүп турар стол, сандайларын өл болгаш шынар чок ыяштан кылып турар. Ындыг үүлдерни херегледиң кооперациялары чурттакчыларга садары-биле садыг четкилеринге хүлээп албайн турар. Областың чурт үлетпүрү бо чылдың 10 айларның дургузунда продукцияларның шынарын контрольдаар кандыг-даа ажылды чорутпаан.

Область үлетпүрүнүң бүдүрүлгелеринде учёт ажылы кончуг сула болгаш аай-бааш чок, бүдүрүлгелериниң саң-хөө ажылын чурумчутпаан. Ындыг байдалдан акша болгаш материал хөреңгилерин оорлап самчыгдаар чоруктар болуп турар. Ол ышкаш чиг-этти, одалга үүлдерин ажыр чарыгдаар болгаш акша хөреңгини хоозурадырынга чедирип турар.

Областың чурт үлетпүрү бүдүрүлгелерни техника талазы-биле чогуур-биле удуртпайн турар. Аар күш-ажылы кирер ажылды механизасчытпайн турар болгаш бүдүрүлгенин технологиязын, продукцияның бот-өртээнин чиигелдезин, чиг-эт болгаш материалдарның камнаашкынарын контрольдавайн турар.

Областың чурт үлетпүрлеринде бар турар бедик бүдүрүкчүлүг дериг-херекселдерни долузу-биле ажыглавайн турар. Алгы заводунда болгаш мебель фабриказында дериг-херекселдериниң үгле 50 хуузу, а район үлетпүр комбинаттарында ыяш дилер пилораманың күжүнүң 15—20 хуудан ажыг эвези ажыглатынып турар.

Областың чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелеринде янзы-бүрү куштуг 15 электри моторлары чыл ажыр чыдып турар, а областың чурт үлетпүрү ол моторларны ажыглалче киирериниң кандыг-даа хемчээн албайн келген.

Областын, ол ышкаш районнарның бүдүрүлгелериниң директорлары социалистиг чарышче сагыш салбайн турар. Бүдүрүлгелериниң болгаш тустус кижилериниң алган хүлээлгелерипиң күүселдезиниң хыналдазын үргүлчү үндүрбейн турар. Ыяш заводунда ажыл нормазын ай санында 190 хуу күүседип турар Тамбил, алгы заводунда Хүүрекпен болгаш өске-даа ол ышкаш хөй кижилериниң мурнакчы аргазын өөреңмейн турар, оларның мурнакчы аргазын өске бүдүрүлгелерже чедирбейн турар.

Чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниң каадырларны шилиири, оларны таарыштыр тургузар ажыл чорувайн турар. Күш-ажылдың чуруму куду деннелде, ажылдан озалдаар, эзирик келир, ажылга чылдагаан чокка үнмес таварылгалар бар. Күш-ажылдың болгаш күрүнениң корумчурумун үрээрлерни администрацияның талазындан хемчег албас чоруктар база бар.

Каадырларны ажылга быжыглаар ажыл кошкак. Оон түннелинде бо чылдың 10 айларының дургузунда ажылга киирип алдынган 535 кижиден 418 кижи ажылдан үнген.

7 районнуң үлетпүр комбинаттарындан үгле Сарыг-Септе комбинат бо чылдың 10 айларының дургузунда ниити продукция талазы-биле планны күүсеткен, ол чер ону үгле далган дээрбедээриниң сэны-биле чедип алган. Бүгү район комбинаттары ассортименти талазы-биле планны күүсетпээн.

Областың күүсекчи комитединиң чаңгыс эвес катап айтыышкыннары турза-даа, район Советтериниң күүсекчи комитеттери бодунуң удуртулгазында турар үлетпүр комбинаттары-биле ажылды кыры-биле эренгей чорудуп, оларга чугула дузаламчы көргүспейн турар.

Ажыл-хереки кыры-биле эренгей удуртурунуң чижээнге Барыын-Хемчик районнуң күүсекчи комитедин киирип болур. Оон удуртулгазының адаанда Кызыл-Мажалыктың үлетпүр комбинады туруп турар. Ол бүдүрүлге тургустунгандан бээр беш чылдың иштинде күрүнеден 500 муң чыгыы рубльдиң саарылга хөреңгизин, ыяш тилдирер пилораманы болгаш өске-даа дериг-херекселдерни алган. Комбинат чиг-эт талазы-биле четчири-биле хандыртынган. Ынчалза-даа областың үлетпүр комбинадының болгаш район Советиниң күүсекчи комитединиң (даргазы эш Чанзан-оол) ол-че сагыш салбайн келгениниң түннелинде районнуң үлетпүр комбинады бүдүрүлге онаалдазын чыл бүрүде күүсетпейн турар. Учёт үүлү шуут будулчак. Ол ышкаш байдал Тожунуң район үлетпүр комбинадында туруп турар.

Чурт үлетпүрүнүң ол четпестери болгаш өске-даа четпестер областың чурт үлетпүрүнүң эргелекчизи эш Новиковтуң болгаш кол инженер эш Лаптевтиң эн-не четпес удуртулгазындан болуп турар. Олар бүдүрүлгелерге хаая баар, ында болуп турар чоруктуң байдалын билбестер. Олар бүдүрүлгелерде четпестер-биле эптежип, ону хайгаарап көрбейн турган болгаш бүдүрүлгелериниң директорларының ажылын хынаарын кошкадып, олардан негелделерни кудулаткан.

Чурт үлетпүрүнүң ажылының четпестерин чугаалаары-биле чергелештир саң-хөө органнарының, күрүне банкызының органнарының четпес ажылларын демдеглевес аргажок. Бо черлер областың, районнарның бүдүрүлгелериниң ажылын контрольдавайн турар. База бүдүрүлгелериниң үчётту шын организастаарынга дуза чедирбээн, бүдүрүлгелериниң саң-хөө ажыл-агый ажыл-чорудулгазын контрольдавайн турар. Оон аңгыда ол органнар саарылга хөреңгилерин, бүдүрүлгени алгыдарынга алган күрүне банкызының чээлизин чөп ажыглаарынга директорларга дуза чедирбээн.

Саң-хөө органнары продукцияның бот-өртээнин талазы-биле, чиг-эт болгаш материалдар чарыгдалының камналгазының дугайында бүдүрүлгелериниң отчёттарын хыкап көрбейн турар.

Областың болгаш районнарның бүдүрүлгелери чиг-эт хандырылгазын болгаш техника-биле хандырылгазын алырга, эки ажылдап болурунун, үгле ниити продукцияның планын күүседир эвес, ассортименти талазы-биле күүседип болурунуң, кылган үүлдериниң шынарын экижидериниң бүгү аргазы бар.

Чамдык бүдүрүлгелерде бар четпестерни шиитпирлии-биле чайладыры негетинип турар. Оон аңгыда район Советтериниң күүсекчи комитеттери, Кызыл хоорайның күүсекчи комитеди болгаш чурт үлетпүрүнүң область килдизи бүдүрүлгелериниң организация-техниктиг удуртулгазының деннелин өрүледири болгаш ол черлерде салдынган планны күүседиринге, продукцияның шынарын экижидеринге практиктиг дузаламчыны көргүзери база негетинип турар.

Планны хуусаа бетинде күүседири дээш, чиг-эттиң, одалга үүлүнүң камнап алыышкыны дээш, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улгатырары дээш, бот-өртекти чиигедири дээш, бүдүрүп үндүрүп турар үүлдериниң шынарын экижидери дээш чарышче бүгү ажылчыннарны болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларны хаара тутпушаан, социалистиг чарышты калбартыр херек. Ажылдың чедиишкинниг болур чоруу бо бүгүде.

ПОЛИТШКОЛАЛАРНЫҢ ПРОПАГАНДИСТЕРИНГЕ ДУЗАЛАМЧЫ

Совет Эвилели—тайбыңның, демократияның болгаш социализмниң чөленгижи

(Төнчүзү. Эгезин 240, 241 дугаар солуннарда)

Катышкан Нацияларның Организациязын АКШ-тың күрүне департаментизиниң салбыры кылыр дээн америк империалистерниң оралдажыышкынынга удур КНО-га совет делегаттарның демиселинин дугайын беседага дыннакчылар чугаалаарлар.

• • •

Пропагандистиң чугаазы. «Тайбыңның, демократияның болгаш социализмниң күштери өзүп, быжыгып турар» деп бөлүктүң талазы-биле чугааны мындыг чижек план-биле чорудуп болур:

1. Социалистиг ниитилелдиң фундаментизин тургузарынга улус демократиязының чурттарының чедиишкиннери.

2. Кыдат улустуң төөгүлүг тиилелгелери.

3. Колоний болгаш хамаарылгалыг чурттарда национал-хосталгалыг шынчээшкиннин күчүлүг көдүрлүүшкүнү.

4. Германияның Демократтыг Республиказының быжыканы.

5. Тайбың талалакчыларының шимчээшкини.

6. Ажылчын аңгының чаңгыс аай чоруу дээш демисел.

7. Коммунистиг партиялар тайбың, демократия болгаш социализм дээш демиселдиң авангардызында.

Чугааны эгелээш, большевиктер партиязының удуртулгазы-биле, улуг Сталинның башталгазы-биле коммунистиг ниитилелди тургузуп турар ссвет улустуң шылгарангай тиилелгелериниң дугайын пропагандист чугаалаар.

Дайын сөөлүндеги сталинчы беш чылдарны күүсеткениниң кайгамчыктыг түннелериниң дугайын дыннакчыларга пропагандист сагындырар болгаш Совет Эвилелиниң күчү-шыдалының өзүүшкүнү болза, бүгү демократтыг лагерьниң быжыглаашкынының үндезини болур деп айтыр.

Оон ыңай пропагандист улус демократиязының чурттарында социал экономнуг үндезин чаартылгаларның дугайын, оларда социалистиг тургузуушкуннуң чедиишкиннериниң дугайын чугаалаар. Ажыл-агый болгаш культура тургузуушкуннуң талазы-биле улус демократиязының чурттарының канчаар-даа аажок улуг чедиишкиннерин характерлээш, пропагандист болза маршаллчыткан чурттарда хамааты бүдүрүлгениң кудулаашкынын, өртек улгадыышкынын болгаш ажылчы чоннуң ортузында хоозуралды, ажыл чок чорукту аная удур тургузуп көргүзер.

Улус демократиязының чурттарында социалистиг тургузуг аңгы демиселиниң чидигленишкининиң, мөлчүкчү аңгыларның, кулактарның, шажынчыларның, эң ылангыяда католик хүрээ-хиттерниң калчаалыг удурланыышкынының байдалында чоруп турар. Улус демократиязының ёзу-чурумунга өжээнниг ол бүгү элементилерни америк-англи империалистер деткип турар болгаш углап башкарып турарлар, сүлчээлер, шпионнап-шивишкиннээр, үрегделдер болгаш өскелерни-даа организастаарынга ол идегеттерни ажыглап турарлар.

Улус демократиязының чурттарының экономика болгаш культура хөгжүлдезинге, социализмниң оруунче оларның шимчээшкининге Совет Эвилелиниң шиитпирлиг ролин пропагандист айтыр.

Дең эргелиг кады ажылдаашкынның болгаш бот-боттарынга дузалажырының принципинге үндезилетинген ССРЭ биле улус демократиязының чурттарының аразында харылзаалар болза, капиталистиг чурттарның аразында харылзаалардан үндезин ылгалдыг болуп турар.

Кыдат революцияның тиилелгези империализмниң системазынга чаа улуг согуушкун болган.

Улус революциязының тиилелгезиниң түннелинде, чаа эрге-чагырга Кыдатта тургустунган. Кыдат Улус республика ажылчыннар биле тараачыннарның эвилелинге үндезилетинген, ажылчын аңгыга баштадып турар. Кыдаттың улус демократтыг чаңгыс фронтузунга бүгү демократчы болгаш патриотчу элементилер, оон иштинде Кыдатка америк империалистиг эжелелге удур демисежип турган кыдат буржуазияның чамдыызы база киржип турарлар.

Пропагандист Кыдатта боттандырып чорудуп турар социал-экономиканың улуг чаартыышкыннары-биле дыннакчыларны таныштырар. Үлетпүрде күрүне секторнуң тургустунганының болгаш быжыкканының дугайын, Кыдатта феодал-помещиктиг чер эдилелин үзүткан турар, аграр реформаның ужур-дузазының болгаш чорудулгазының дугайында, улус массаларның культурлуг деннелин бедидер талазы-биле калбак хемчеглернин дугайын ол чугаалаар.

Эп-найырал, эвилел болгаш бот-боттарынга дузалажыр дугайында совет-кыдат керээде бодунуң илерээшкинин тыпкан, совет болгаш кыдат улустарның найыралының быжыкканы тайбыңның, демократияның, социализмниң лагерьниң күштеринге бүгү делегей улуг ужур-дузазын чугаага демдеглезе чогуур.

Совет-кыдат найыралдың чаа тодаргай көскү илерээшкини болза, япон империализмни ашкан тиилелгениң алды чыл оюн холбаштыр 1951 чылдың сентябрьде эш Мао Цзе-дун биле И. В. Сталинның аразында телеграмма солушканы болур.

Япон эжелекчилерге удур дайынга кыдат улуска Совет Эвилелинин канчаар-даа аажок улуг дузаламчызы дээш ханы хүлээп алыышкынын бүгү кыдат улустуң болгаш Кыдаттың Улустуң хосталган Армиязының мурнундан Кыдат Улус Республиканың Улустуң Төп Чазааның Даргазы Мао Цзе-дун бодунуң телеграммазынга илереткен.

И. В. Сталин Мао Цзе-дунга харыы телеграммага Японияның агрессчи күштерин чаза-шаварының херээнге ССРЭ-ниң болгаш оон чепсектиг күштериниң ролюн бедик үнелээни дээш өөрүп четиргенин илереткен болгаш япон империализмниң дарлалындан Чөөн-азияның хосталганының алды чыл ою-биле холбаштыр Совет Эвилелиниң болгаш оон чепсектиг күштериниң чедиргеп байырын хүлээп алырын дилээн. Эш Сталинның телеграммазында чугаалааны:

«...Кыдат Улус Республика биле Совет Эвилелиниң бузулбас эп-найыралы бүгү-ле кандыг-даа агрессорларга болгаш дайын кыпсыкчыларынга удур Ыракы Чөөн-түкке тайбынны хандырарының херээнге бараан болур болгаш болур-даа дээрзинге чигзиниг туруп шыдавас».

Делегейниң ийи дугаар дайынының түннелинде колония болгаш хамаарылгалыг чурттарда национал хосталгалыг шимчээшкиннің күчүлүг көдүрлүүшкүнүнүң дугайын пропагандист чугаалаар. Колония болгаш хамаарылгалыг чурттарның улустары эрги ёзугаар чурттаарын оон ыңай күзевейн турарлар. Метрополияларның тергиидекчи аңгылары колонияларны эрги ёзугаар башкарып шыдавас апарганнар. Капиталистиг системаның тыылдары кыжаныышкынның адаанда салдынган. Парлалганың сөөлгү медээлерин ажыглааш, пропагандист Вьетнамның, Малайяның, Бирманың, Индонезияның, Филиппиннерниң, Индияның болгаш Африканың улустарының национал-хосталга дээш демиселинин дугайын чугаалаар.

Германияның Демократтыг Республиказында ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң дугайын чугаалааш пропагандист болза, ССРЭ-ниң талазындан республикага көргүзүп турар улуг дузаламчычы демдеглээр, 1950 чылдың майда ССРЭ Германия-биле репарация төлевириниң хемчээн кызырган ол душта АКШ болгаш Англия Барыын Германияны дээрбедеп, оон экономиказының тайбың адырларын үрегдеп турарлар.

Германияның Демократтыг Республиказының тургустунганы-биле холбаштыр В. Пик-биле О. Гротевольге чоруткан эш Сталинның байырлалының канчаар-даа аажок улуг-ужур дузазын пропагандист демдеглээр.

Совет Эвилелиниң тайбынга ынакшылдыг политиказының ачызы-биле тайбың талалакчыларының калбак шимчээшкини бүгү делегейниң бүгү чурттарында калбарган. Тайбынны камгалаар, империалистерниң планнарын тура тыртар сорулганы болунга салган, хөй-хөй чүс миллион кижилерни хаара тыртып турар, шак ындыг күчүлүг организастыг шимчээшкин төөгүге кажан-даа туруп көрбээн деп чугаалаар. Тайбының херээн улустар боттарының холдарынга ап турарлар. Тайбың дээш демиселчилерниң бирги одуруунда совет улус чоруп орар.

Тайбың талалакчыларының шимчээшкининиң организастыг формаларының дугайын чугаалавышаан пропагандист, атомнуг чепсекти хорудаар болгаш атомнуг бомбаны бир дугаарында хереглээн чазакты дайынның буруулуу деп чарлаар дугайында Стокгольм Кыйгырының адаанга ат бижилгезиниң ССРЭ-ге болгаш өске-даа чурттарга чыылдазының дугайында саннарны көргүзер. Беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырының адаанга ССРЭ-де ат бижилгезиниң чыылдазының дугайын пропагандист чугаалаар.

1951 чылдың августуң төнчүзүнде болган, Тайбың камгалалының Совет Комитединиң пленуму беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырының деткээн болгаш ол Кыйгырының адаанга боттарының аттарын салыр деп бүгү совет хамаатыларын кыйгырган. Комитеттиң кыйгырыы-биле ССРЭ-ге 1951 чылдың сентябрьде Кыйгырыгның адаанга ат бижилгезиниң чыылдазы эгелээн.

Совет кижилер Кыйгырыгның адаанга боттарының хол үжүктерин чаңгыс эп-сеткилдиг салганнар. Тайбынны камгалаар дээн ССРЭ-ниң улустарының оралдажыышкынын олар база катап көргүскеннер.

Аңгы-аңгы чурттарда тайбың дээш демиселдиң чижектерин чугаага көргүссе чогуур. Ындыг чижектерни пропагандист парлалганың медээлериндан тып алыр.

Тайбынны камгалаарының эргежыктары улус массаларның амдаа улуг идепкейин болгаш мобилизастыын негеп турар. Мооң-биле холбаштыр онза сорулгалар ажылчын аңгыга болгаш оон организациязынга хүлээтинип турар.

Ажылчын аңгының сатыныкчыларының —барыын социалистерниң чарылдырыкчы хөделиишкини, — америк-англи империалистерниң чалчаларының — титочуларның туруулдурукчу ажыл-чорудулгазы турзаа, тайбың, демократия болгаш социализм дээш демиселде бүгү чурттарның ажылчын аңгызының чаңгыс эви өзүп, быжыгып турар. Маңаа тодаргай чижектерниң бирээзи болза, фашизмниң катап төрүтүнерингe улур, ажылчы чоннуң амыдырал эрге-ажыктарында тайбың дээш демиселге чорудулгаларның чаңгыс аай болурунуң дугайында француз болгаш немец профэвилелдериниң кады үндүрген декларациязы, Германияны катап чепсеглээринге удур ажылчыннарның Европа конференциязы, аныяктарның болгаш студентилерниң Берлинге үш дугаар бүгү-делегей фестивали болур. Профэвилелдерниң Бүгү-делегей федерациязы, херээженнерниң Бүгү-делегей демократтыг федерациязы, демократтыг аныяктарның Бүгү-делегей федерациязы болгаш өске-даа ол ышкаш организацияларының быжыкканы болза, бүгү чурттарның ажылчы чоннуң чаңгыс эвиниң өзүллезиниң дугайын чугаалап турар.

«Бир эвес улустар тайбынны камгалаарының херээн боттарының холунга алыр болгаш ону туюлунга чедир камгалаар болза, тайбың камгалатынган болгаш быжыккан турар.

Бир эвес дайын кыпсыкчылары улус массаларны хоозун чорукбиле будулдуруп-шыдаптар болза, дайын чайлаш чок апарып болур...» — деп эш Сталинның сөстерин пропагандист сагындырар. Бүгү-делегейниң ажылчы чонунуң баштынчызының бо төөгүлүг сөстери делегейниң чаа дайынының кыпсыкчыларынга удур демиселдиң сорук киирикчи программазы болган.

Делегейниң ийи дугаар дайынының түннелинде саңлдары болгаш ат-алдары канчаар-даа аажок өскен Коммунистиг партиялар демократтыг күштерниң авангардызында чоруп турарлар. Гитлерлиг агрессияның чылдарында коммунистер фашизмге удур, улустарның хосталгазы дээш идегелдиг, дидим маадырлыг демиселчилер деп боттарын көргүскеннер. 1947 чылда коммунистиг партияларның информация бюрозун тургусканы компартияларны идеи болгаш организация талазы-биле улам быжыглаан. Информбюроонуң шиитпирлери компартияларны ажыл-чорудулганың дайынчы программазы-биле чепсеглээн, кол сорулганы — америк империализмге удур национал хамаарышпас чорукту камгалаарынче улустарның бүгү демократтыг күштерич катыштырарын күүседиринче оларны углап башкарган.

Амгы улустар аразындагы байдалда дайынның кыпсыкчыларынга боттарының ханныг планнарын боттандырары деннээр чүве чок беоге болуп турар. Эш Сталин: «Агрессия талазы-биле Черчилльдиң өөренгичилери улустарны ажып эткеш, чаа дайынның талазынче оларны углардырар дээр болза, чоокта чаа болган дайынның коргунчуг чоруктары улустарның угаанында эмин эртир диириг болгаш тайбың дээш туржуп турар хөй-ниитиниң күштери эмин эртир улуг бооп турар. «Правданың» корреспондентизиниң айтыыглары болгаш эш И. В. Сталинның харыылары» (1948 чылдың октябрь 29-та үнген «Правда» солун).

Түннелинде пропагандист болза, Совет Эвилели баштаан, тайбынның демократияның болгаш социализмниң лагериниң күштери ам чаа дайын кыпсыкчыларының планнарын тура-тыртып шыдаар хире шак ындыг күштүг деп чугаалаар. Ынчалзадаа империалистерниң белеткеп турары, чаа дайынның айыылын чедир үнелевес болза, алдагдал болур ийик. Ындыг төлээде бистиң кол сорулгавыс болза, тайбынның, демократияның болгаш социализмниң чөленгижи — Совет Эвилелиниң күчү-шыдалын улам-на быжыглаары, бүгү демократтыг лагерьни болгаш тайбың талалакчыларының организастыг фронтузун улам-на быжыглаары болур деп пропагандист демдеглээр.

Чугаа чоруп турда пропагандист политшколаларга көргүзүглүг өөредилге херекселинин Альбомнун 64 арнын ажыглаар.

Делегейниң чаа дайынының америк-англи кыпсыкчыларын характерлээринге, тайбынның, демократияның болгаш социализмниң лагериниң күштериниң өзүлдезин көргүзеринге парлалгадан болгаш чечен-чогаал литературазындан чижектерни көргүссе чогуур.

Бот-кичээл ажылынга онаалга. «Тайбынның, демократияның болгаш социализмниң күштери өзүп, быжыгып турар» деп бөлүктү (өөредилге номунуң 130—149 арыннарын) номчуурун дыннакчыларга пропагандист сүмелээр.

Беседага айтыыглар. «Тайбынның, демократияның болгаш социализмниң күштери өзүп, быжыгып турар» деп бөлүктүң талазы-биле беседага чугаалажыр кылдыр мындыг чижектиг айтыыглларны салып болур.

1. Улус демократиязының чурттарында социализм тургузуушкунунуң чедиишкиннери кандыгыл, ол чурттарга ССРЭ-ниң талазындан дузаламчының ужур-дузазы кандыгыл?

2. Кыдат улустуң тиилелгезиниң төөгүлүг ужур-дузазы чүдел?

3. Тайбың талалакчыларының фронтузун бүгү хемчеглер-биле быжыглаары болгаш калбартыры чүге эргежок чугулал?

Тайбынның, демократияның болгаш социализмниң лагериниң авангардызы болур ССРЭ-ниң улуг төөгүлүг ролюнуң дугайында, большевик партияның удуртулгазы-биле, эш Сталинның шылгарангай башталгазы-биле империалистиг агрессияның оруунга ажып эртип шыдавас моондак кылдыр, тайбынның, демократияның болгаш социализмниң күүлүг шивээзи кылдыр Совет Эвилелин хуулдурган, совет кижилерниң төөгүлүг алдар хавыяазының дугайында тодаргай билиг теманы өөренгениниң түннелинде дыннакчыларга артсын дээш, түннел беседаны пропагандист шак ынчаар тургузар.

«Совет Эвилели — тайбынның, демократияның болгаш социализмниң чөленгижи» — деп теманың талазы-биле кичээлдерге белеткенирде политшколаларның пропагандистеринге сүмелээр литературалар:

В. И. Ленин — 1917 чылдың октябрь 26-да (ноябрь 8-те) Тайбың дугайында илеткели (Чогаалдар, том 26).

В. И. Ленин — Совет республиканың бүгү-делегей болгаш иштики байдалының дугайында (Чогаалдар, том 33).

И. В. Сталин — Совет Эвилелиниң Ада-чурттуң Улуг дайынының дугайында (тыва дылда).

Дээрги Черчилльдиң чугаазының дугайында «Правданың» корреспондентизи-биле И. В. Сталинның чугаалажыышкыны. 1946 ч. март 14».

И. В. Сталин — 1948 чылдың апрель 7-де Финляндияның чазак делегациязының алдарынга дүштеки шайга чугаа. (1948 чылдың апрель 13-те «Правдада»).

1947 чылдың апрель 9-та АКШ-тың республиканчы партиязының ажылдакчызы Гарольд Стассен биле эш И. В. Сталинның беседазының бижилгези. («Правда» 1947 чылдың май 8-те).

Дээрги Уоллестиң ажык чагаазынга **И. В. Сталинның** харыызы. (1948 чылдың май 18-те «Правда»).

1949 чылдың январь 27-де алдынган «Интернэйшил Ньюз Сервис» америк агентилелдиң чиңгине европ директору Кингсбэри Смиттиң айтыыглларынга эш **И. В. Сталинның** харыылары (1949 ч. январь 31-де «Правда»).

«Правданың» корреспондентизи-биле **И. В. Сталинның** беседазы (1951 чылдың февраль 17-де «Правда»).

1948 чылдың июньде коммунистиг партияларның информация бюрозунуң чөвүлел хуралының дугайында дыннадыг. Югославияның коммунистиг партиязында байдалдың дугайында информация бюрозунуң резолюциязы.

1949 чылдың ноябрьниң ийи дугаар чартыында Венгрияга коммунистиг партияларның Информбюрозунуң чөвүлел хуралы.

Төөгүнүң нүүлдекчилери (Совинформбюроонуң төөгүлүг справказы. Госполитиздат 1948 чыл).

Үерден когараан Италияның чонунга советтиң хөй-ниити организацияларының дузаламчызы

РИМ декабрь 3. (СЭТА). Италияның Бүгү-ниити күш-ажыл конфедерациязының секретариады Москвадан мооң дараазында телеграммаларны алганының дугайын медээлеп турар:

«Италияның Бүгү-ниити күш-ажыл конфедерациязының чиңгине секретари

ДЖУЗЕППЕ ДИ ВИТТЕРНОГА

Рим, Италия.

По хемниң унунга үер болганыбиле Италияның сонгу можуларының чонупга таварышкан аар-берге чорукка холбаштыр ажылчын аңгыга болгаш бүгү итали улуска хаңы сеткил сагыш катыштырып турарын ССРЭ-ниң Профессионал Эвилелдериниң Бүгү-эвилел Төп Чөвүлели илередип-тур.

Үерден ядарап-когараан чонга дуза көргүзери-биле, бүгү-ниити күш-ажыл конференциязының эргезинче 25 муң центнер кызыл-тас далганын, 1000 центнер чигирни, а ол ышкаш 40 миллион итали лирни (акшаны) чорутувус.

Үерниң чедиргени аар-берге уржуктарын чок кылыр талазы-биле чаагай сорулгазын күүседиринге Италияның Бүгү-ниити күш-ажыл конфедерациязының чедишкиннерлиг болурун совет профэвилелдер ханызы-биле күзеп тур.

ССРЭ-ниң Профессионал Эвилелдериниң Бүгү-эвилел Төп Чөвүлели

Василий КУЗНЕЦОВ.

Үерден ядарап-когараан Италияның чонунга совет профэвилелдерниң дузаламчы көргүскениниң дугайында ВЦСПС-тиң телеграммазынга харыы кылдыр Италияның Бүгү-ниити күш-ажыл конфедерациязының (ВКПТ) секретариады Москваже мындыг уткалыг телеграмманы чоруткан:

«Үерден ядарап-когараан Сонгу болгаш Мурнуу Италияның чонунуң болгаш ажылчы массаларының мурнундан Италияның Бүгү-ниити күш-ажыл конфедерациязы үерден когараан чонга дузаламчы чедиргениниң акы-дуңма эп-сеткил катыштырып турарын дугайында совет профэвилелдерге ханызы-биле өөрүп четиргенин илередип тур.

Эп-сеткил катыштырыышкынын шынзыктырып турар Силерниң дузаламчыңар болза, Италия биле ССРЭ-ниң ажылчы чоннарының аразында найыралдың болгаш акы-дуңмалышкы чоруктуң чаңчылдарын быжыглаарынга улуг идиг болур. Ол чаңчылдар бистиң улустарывыстың аразынга тайбынны хандырар.

Ажылчы чоннарның бүгү-делегей эп-сеткил катыштырыышкыны делгерезин!

Чер бөмбүрээнниң бүгү улустарының аразынга тайбың делгерезин!

Италияның Бүгү-ниити күш-ажыл конфедерациязының чиңгине секретари Ди ВИТТЕРНО».

РИМ. Декабрь 4-те (СЭТА) Италияның «кооперативтериниң национал эвилелиниң» даргазы Джулио Черретиниң Москвадан алганы, мооң адаанда телеграмманы «Унита» солун парлаан.

«РИМ,

Италияның кооперативтериниң национал эвилелинге, эвилелдиң президентизи Джулио Черретиге.

По хемниң унунга үерлээшкинден Италияның чурттакчыларының когаралдарының дугайында Силерниң дыннадыынарны болгаш үерлээшкинден ядарап-когараанларга дузаламчы көргүзериниң дугайында Силерниң дилээнерни бис алдывыс.

Совет Эвилелиниң Хереглекчилер ниитилелдериниң Төп Эвилелиниң эргелели итали улуска хереглекчилер ниитилелдериниң Төп Эвилелиниң ханы сагыш човаашкынын илередип турар болгаш ядарап-когараан чурттакчы чонга дузаламчы көргүзериби-биле 20 муң центнер кызыл-тас далганын, 10 муң центнер үрезин кызыл-тасты, 500 центнер чигирни, а ол ышкаш 10 миллион итали лирни Италияның кооперативтериниң национал эвилелиниң эргезинче чорудуп бээр деп Хереглекчилер ниитилелдериниң Төп Эвилелиниң эргелели шиитпирлээн.

Үерлээшкинден ядарап-когараан районнарның кооператив организацияларынга дузаламчы көргүзериби-биле КД—35 деп маркалыг, ылчирбелиг 20 тракторларны септелге кылыр артык кезектери-биле кады Силерже чорутувус.

Бойдустуң итали чурттакчыларга чедирген аар-берге когаралдарын ажып тиилээри-биле кооперативтериниң национал эвилелиниң күзеннишкиннинг ажылдарын чиңгедир боор деп идегел-биле чоруткан бистиң бо биче дузаламчывысты хүлээп алырын дилединис.

ССРЭ-ниң Хереглекчилер ниитилелдериниң Төп Эвилели

Иван ХОХЛОВ».

Кооперативтериниң национал эвилелиниң даргазы Джулио Черрети Совет Эвилелиниң хереглекчилер ниитилелдериниң Төп Эвилелинче мындыг телеграмманы чоруткан:

«Эргим өөнүктер, кооператив ниитилелдериниң кежигүннери, итали кооперативтерге дузаламчы көргүскенинернин дугайында дыннаткан Силерниң телеграммаңар болза, бистиң чуртувуска болгаш бистиң шимчээшкинивиске бо аар-берге үеде канчаар-даа аажок улуг ачы-дуза болур. Итали кооперативтерге эргежок чугула дузаламчы көргүзер апарганда кандыг-даа үеде совет кооперативтер боттарының акы-дуңма эп-сеткил катыштырыышкынын бадыткап турар деп чүвени бо чорук көргүзүп турар. Чурттуң мурнуу чүгүнде бистиң тараачын шимчээшкинивиске көргүскен дузаламчыларны болгаш бо хүнгү-даа улуг дузаламчыларны бис кажан-даа утпас бис.

Силерниң дузаламчыңар болза, ядарап-корагаан чурттакчы чонга дузаламчы көргүзер талазы-биле кооператив шимчээшкининиң ажылчорудулгазын улам-на үре түннелдиг болдуруп, кооператив организацияларын кадыкшыдып, катаа тургустунар херекке боттуг деткимчени көргүзер болгаш бистиң ийи улуг чурттарывыстың улустарының аразында акы-дуңма харылзааны улам быжыктырар.

ЧЕРРЕТИ».

«Унита» солуннуң дыннадыл турарын ёзугаар алырга, итали херээженнер Эвилелиниң даргазы Мария-Мадалина Росси Москвадан мооң адаанда телеграмманы алган.

«РИМ,

Итали херээженнериниң Эвилелинге, Мария-Мадалина Россига.

Эргим өөнүктер!

Силериниң чурттуңарның сонгу районнарынга болган үерлээшкинбиле холбаштыр бодувустуң ханызыбиле сеткил сагыш катыштырып турарывысты илередип тур бис. Ол аар-берге чоруктуң чурттакчы чонга чедиргени когаралдарны болгаш түрегделдерни бис эки билип тур бис. Бойдустуң болуушкуннарының чедирген уржуктарын дүргени-биле узуткаарын организастаар дээш бүгү болдунар хемчеглерни итали херээженнер эвилели ап чорудуп турарын, ядарап-когараан өг-бүлелерге дузаламчы көргүзүп, уругдар дугайында ие ёзунуң сагыш човаашкынын кылып турар деп чүвени ханыышкын-биле билип тур бис.

Үерлээшкинден ядарап когараан херээженнерниң болгаш уругларның аар-берге байдалын чиңгедирин совет херээженнерниң антифашистиг комитеди күзээш, совет херээженнерниң мурнундан 5 муң центнер кызыл-тас далганын, муң центнер чигирни, 2 муң центнер манная крупаны болгаш 100 муң банка хоюдуп болбаазыраткан сүттү Силериниң эргенерге чорутту. Ол ышкаш 10 миллион итали лирлерни Силериниң эргенерге чорутувус.

Үерлээшкиниң аар-берге уржуктарын ажып тиилээр талазы-биле Силериниң чаагай ажылынарның чедиишкинниг болурун совет херээженнериниң антифашистиг комитеди изии-биле күзеп тур.

Совет херээженнериниң антифашистиг комитеди

НИНА ПОПОВА».

Совет херээженнериниң антифашистиг комитединиң даргазы Нина Поповага итали херээженнер Эвилелиниң телеграммазында чугаалап турары болза:

«Эргим өөнүктер, По хемниң унунга болган үерлээшкинден ядарап-когараанларга чедирген дузаламчы дугайында дыннаткан болгаш ол аар-берге чорукка таварышкан итали херээженнер-биле сеткил сагыш катыштырыышкынын илереткен совет херээженнериниң антифашистиг комитединиң ол чагаазын бистер ханы сагыш сеткил хайныышкын-биле таныштывыс. Ындында-ла аар-берге амыдыралы коргунчуг үерлээшкиниң түннелинде улам-на аар-берге болгаш мөгүденчиг апарган ажылчы чоннарның болгаш оларның өг-бүлелериниң түрегделдерин Силериниң билип турарыңар, дузаламчыны көргүзер талазы-биле бистиң ап чоруткан хемчеглеривисти Силериниң бедии-биле үнелээнинер болгаш По хем унунуң уругларының дугайында Силериниң чаагай сеткилдиг сагыш салыышкынынар бистиң сагыш-сеткиливисти хайныктырган.

Силерге чоргаарал-биле дыннадып тур бис. Италияның чонунуң бүгү Силериниң дузаңардан сорук кирген итали иелер болза, бүгү делегейниң херээженнери, хамыктың мурнунда Совет Эвилелинде чаагай сеткилдиг угба-дуңмалар оларның-биле кадыдыр деп чүвени билип турарлар.

Ёзулуг бүгү делегей эп-сеткил катыштырыышкынын илереткен дугайында итали херээженчериң болгаш оларның уругларының мурнундан Силерге изии-биле өөрүп четиргенивисти илередип тур бис.

МАРИЯ МАДАЛИНА РОССИ, ДАРГА.
РОЗЕТТА ЛОНГО, ЧИҢГИНЕ СЕКРЕТАРЬ

КИНО

Ховар таварылга

Главкинопрокаттың Тыва область конторазы областың экраннарынче «Оруктарга күзел-бодалдар» деп фильмни үндүрген. Бо фильмниң кылдыныы болза, Муссолининиң фашистиг ёзу-чурумунуң, немец эжелелдиң дарлалын көрүп эрткен чурт болур, база ам-даа биеэги хевээр аас-кежик чок болгаш англи-америк халдаашкынның аар-бергелерин көрүп турар, хоорайларының кудумчулары ажыл чоктар-биле, а карабажыннары «таарзынмастар-биле» долдунган чурт болур — Италияга эртип турар. Ажылчының болгаш тараачының бажыңында шаандагызы дег база-ла хоозуралы. А де Гаспринiң болгаш оон чөвүлежикчилериниң сатыныкчы чазаа Атлантика эвилелинче бактаап кирип алган болгаш чуртка «Маршаллдың планының» дузаан кедирипкен. Олар аэродромнар, шериг лагерьлери тургузарын, итали порттарны америк баазалар кылдыр хуулдурарын американнарга чепшээреп турарлар. Хөй-хөй ажылчыннар болгаш тараачыннар аштап, амыдыраарының аргазын тыппайн турарынче Италияның чазаа кичээнгей салбайн турар болгаш харын чүс-чүс миллион лирлерни дайын белеткелдеринге чарыгдап турар.

Италия дугайында совет көрүкчү эвээш эвес фильмнерни көрген. Ол фильмнер шупту-ла итали ажылчы чоннарның өөрүшкү чок чуртталгазын чугаалап турарлар. Оон дугайын «Люке-фильм» деп кино студиязының 1948 чылда үндүргени «Оруктарга күзел-бодалдар» деп кино-чурук база чугаалап турар. Сценарийлер—Пьеро Теллини болгаш Марио Камерини, режиссер—Марио Камерини.

Ол фильмде ажыл чок кижиниң өг-бүлезинге болган бир таварылганы көргүскен.

Дикторнуң сөстериниң соон дарый хөй улус чыылган вокзал көстүп келир болгаш ол улустуң аразында механик Паолону (артист Массимо Джиротти) көрүкчү көрүп каар. Паоло ажыл дилеп, хоорайның кудумчулары-биле ийи чыл дургузукда тояап келген. Шаанда Паоло мастерская ээзи турган, ынчалза-даа, фронт чоруурда кадайынга болгаш бичии уруунга акша тып бээр дээш, мастерскаязын садар ужурга таварышкан. А фронтудан ээп келгеш, ол ажыл чок апарган. Ынчангаш Паоло хоорай кезип, таварылга ажыл дилеп, оруктардан тапкы артыы чыып чоруп берген.

Ээлчеглиг, аас-кежик чок ажыл дилээшкининиң соонда бажынынче чаныр келгеш, Паоло кадайы Линдага (артист Анна Маньяни) ужуражы бээр. Линде, оон ашка ийи чыл дургузунда ажыл тып шыдаваан деп чүвеге бүзүревейн турар.

Канчаар-даа аайын тыпшайн, мөгүдээн Паоло дүне гаражче чоруптар.

Паолонуң мөгүдээн байдалын көргеш, машина чуукчузу Донато машина оорлаар дугайында аңаа сүме бээр болгаш ол машинаны таныжы садыгжы Эджистога садыптарынга дузалаарын хүлээнир. Ол чорук бичии када оон байдалын, камгалаарын болгаш кадайы-биле оглун аштан камгалап ап болурун Паоло билгеш, херекти үүлгедиринче шиитпирлетиниптер.

Ынчалза-даа ол, оорлап алган машиназын улуска салып шыдаваан.

Машинаны садып шыдавайн дедир чоруп бар чыда, ол соонда сүрүп олурган мотоциклистерни көрүп каар. Автомашинаны тергиин эки чорудуп билириниң ачызында Паоло истээшкинден чаштынып четтиптер.

Машинаны оорлап алган-дыр деп чүвени, база ол чорукче ону мөгүдээшкинниң сөөлгү чадазы албадапкан-дыр деп чүвени Линда ам-на билип каан. Ашаанын кем-буруузунуң ялазын ак-сеткиллиг мишишкин-биле чиигедиринге Линда идеген турар. Ынчалза-даа Паоло өске бир садып алыкчыга чедип келир. Ол кижи болза, ийи тапкыр үүлгедиг кылган дээр дугайында Паолону бүзүредип турган: машинаны сорлаан, база бодунуң эң эки өннүү гараж таңныылын бака суккан деп. Бир эвес ол даңныылдың думчуунуң адаандан машинаны улус сорлап аппарып турар болза, ону кымдаа ажылга тургуспас. Ынчангаш, Паоло машинаны турган черинге аппарып каары-биле доп-дораан гаражче углаптар.

Ол ынчап турда, оон кадайы полицияга келгеш бүгү болган чорукту чугаалап бээр. Оон чугаазының шынынга бүзүреп көөрү-биле гаражче баарын полицейжиден дилеп турар.

Ынчалза-даа Паоло оон мурнунда гаражка чедип келген. Бодунун өннүү Эмилиога шуптузун ол чугаалап берген. Эмилио болза, бо-ла бүгү төөгүнү Линда анаа-ла хүннээшкин ужун чогаадып алганы ол-дур деп гаражка чедип келген полицейжилерге чугаалаар. Линда ашаа биле Эмилионуң байдалын билир болгаш Эмилионуң өчүүн шыызыктыра бээр. Машинаның ээзи база Паолону шынзыктырган. Машина оон тургускан черинде хевээр турардыр деп ол чугаалаан. Шупту-ла эрткени ол эвес бе: полицияның истээшкининден Паоло адырылган болгаш харын ол гаражка ажылдаа алган. Ону, ажылдан үндүрткен Донатонуң орнунга хүлээп алганнар. Ажыл чок кижиниң аас-кежик чок өг-бүлезинге бичии аас-кежик ам-на хүлүмзүрээн.

Ынчалза-даа ону аас-кежик деп адап болур бе ынчаш, квалификациялыг тускай эртемнiг механик—Паоло машина чуукчузунуң ындыг бичии төлевирлиг хүлээлгезин алгаш, ханган бе? Иет, ол кажан-бир база ажылдан дашкаарлай берип шыдавас деп бе? Чаңгыс ол ындыг бе? Оон дугайын фильмниң сөөлгү чуруу көргүзүп турар. Паоло кадайы Линда болгаш оглу Ромаллетто-биле кады сөөлгү автобус-биле бажынынче өөрүшкүлүг чоруп олурда, элезинниг кудумчуда тояап чораан ажыл чок кижи оруктан тапкы артыы ап чыдар. Чок, социалдыг тургузуг өскертинмээн шаанда, Италияның бөдүүн кижилери ёзулуг аас-кежикти көрбестер деп дикторнуң чугаазы айтырыгны харыылап каар.

Фильмде четпес үүл база бар. Оон авторлары болза, амыдыралдың эргези дээш демисежип турар үүгле чаасканзыргай кижини көргүскеннер. Ындыг демисел ажык чок бөлүр деп чүвени совет көрүкчү тодаргай билир. Италияның миллионмиллион ажылчы чоннары коммунистиг партиязының удуртулгазыбиле организастыг демиселди чорудуп турар болгаш, база демиселдиң үүгле ындыг оруу ажылчы чоннарга аас-кежикти, хосталганы берип болур деп чүве биске, совет кижилерге билдингир болгай. Ынчалза-даа бо фильмде ону көргүспээн. Кол маадыр Паолонуң овур-хевири база чедимче чок болгаш харын мырыңай шын хевири чок болуп турар. Паоло болза, техник-механик кижи деп чүве билдингир-ле болгай, ындыг болганда ол эртем билиглиг кижидир. Оон ыңай ол армияга база чораан. Ынчангаш, чурттуң шын эвес социалдыг тургузуунуң үндезинин тайылбырлап шыдаптар, кижилерни демиселдиң шын оруунче углаптар хире ындыг депшилгелиг кижилер-биле Паоло ужуражыр бэрып шыдавас-ла болгай. Паоло ажыл дилеп, хоорайның кудумчулары-биле бүдүн ийи чылдар дургузунда чоруп келген. Орта Паоло компартиянының политиказының шынныын чугаалажыптар хире ындыг кижилерге базала ужурашпааны караданчыг. Ынчангаш Паоло ындыг дуза чок, кандыг-бир кижиниң ачы-дузазынга идеген чоруур, үүнү кылырын боду билбес кижи деп чүвеге шынзыгар аргажок апаар. Оон ангыда Паоло болза, боду ышкаш ындыг ажыл чоктарны мырыңай өжээргеп көрүп турар. Оон дугайын кудумчу митингизинге оон ядылаг-биле үскүлежиишкини херечилеп турар.

Паолонуң турар чери оорлатынган машинаның ролюнуң арты эвес, а депшилгелиг сагыш-сеткилдиг кижилерниң одуруглары болур ужурлуг. Ол—шынчы кижи-ле болгай, ындыг болганда ол демиселдиң шын оруу-биле чоруур ужурлуг. А оон шилип алган оруу аная, ол ышкаш өске-даа ол-ла ышкаш хөй-хөй кижилерге чаагай амыдыралды эккеп бербээн болгаш кажан-даа эккеп бербес.

Е. КОРНЕВ.

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының декабрь 4-те медээлээни болза::

Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары кыдат улустуң эки-турачы кезектериниң сырый деткимчези-биле октябрьниң 26-дан ноябрь 25-ке чедир үениң дургузунда америк-англи агрессчи шериглерге болгаш лисынманчы чалча шериглерге улуг согуушкуннарны таварыштырып, оларның шавар-халдаашкыннарын ойтур шапкан.

Дайзынның 39.850 солдаттары болгаш офицерлери өлүрткен, балыглаткан болгаш тутурган.

Хунаап алган үүлдери болза: янзы-бүрү хевирниң винтовкалары—1055, чиик пулемёттар—51, аар пулемёттар — 109, радио туруштары—41, телефон аппараттары—104, а ол ышкаш дыка хөй ок-чепсек болгаш өске-даа шериг эт-херекселдери бар. Чок кылып узуткаан үүлдери: янзы-бүрү калибрлиг боолар—91, танкалар—131, автомашиналар —31. Дайзынның 1 эсминчизи, 4 тральщиги болгаш өске 7 корабльдери сугже дүлдүндүр аттырган болгаш бир эсминчи база өске 5 корабльдер үрей аттырган. Дайзынның 3 корабльдерин хунаап алган. 162 самолёттар андара атырган болгаш 36 самолёт үрей атырган.

• • •

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының декабрь 5-те медээлээни болза, Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары кыдат улустуң эки-турачы кезектериниң сырый деткимчези-биле америк-англи эжелекчилериниң болгаш лисынманчы шериглериниң халдаашкыннарынга удур камгалалдың тулчуушкуннарын чорударын үргүлчүлеп, оларның дириг күжүнге болгаш техниказынга улуг чидириглерни таварыштырып турар.

Янгунуң соңгу талазынга Улустуң армиязының кезектери дайзынның үш атакаларын чедишкинниг ойтур шаап, оларга улуг чидириглерни таварыштырган.

Аньбень, Сукчхонь болгаш Мансон районнарда тайбың чурттакчылар-лыг пунктуларны араатанзыг бомбалаарын болгаш пулемёт-биле боолаарын үргүлчүлеп турган дайзынның 5 самолёттарын Улустуң армиязының зениттиг кезектери болгаш дайзынның самолёттарын кедеп адар адыгжы-анчыларның отрядтары аңдара аткан.

(СЭТА).

Кореяда тайбыңчыдылга дугайында чугаалажыышкыннар

ПЕКИН. (СЭТА). Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң Кэсондан дыңнатканы болза:

Декабрьниң 2-де хуралга хүн айтырыының 3-кү пунктузун чугаалажып турда, өске таланың үндезин чок саналдарынга болгаш негелделеринге бистиң төлээлеривис удурланмышаан турганнар.

Дайын чорудулгаларының катап эгелей бээрин болдурбас дээш, тайбыңчыдылга үезинде Кореядан дашкаар районнардан чепсектиг күште, шериг херекселдери болгаш боо-чепсээ киирерин кызыгаарлаарын өске тала чугаалап турган, ынчалза-даа оон-биле чергелештир олар даштыкы шериглерни халаарын негеп, оларның боо-чепсээн болгаш чепсектиг херекселдерин чегчилээрин негеп турарлар, а ол ышкаш бистиң тыылывыста ортулуктарда боттарының чепсектиг күштерин хевээр тургузарын негеп турарлар, ол чорук кажан-даа болза, дайын чорудулгаларының катап эгелей бээрин болдуруп болур деп бистиң төлээлеривис айытканнар. Кореяның даштында турар районнардан шериг херекселдерин болгаш боо-чепсээн, чепсектиг күштерни киирерин кызыгаарлаарының дугайында өске таланың саналы шынап-ла дайынның катап эгелей бээр аргазын эвээжедир сорулгалыг бе, азы кандыгыл деп чүвеге чигзинигни үстүнде чөрүшкек негелделер болгаш саналдар үндүрүп турарлар.

Дайын чепсеглелдерин кызыгаарлаар дугайында өске таланың саналы болгаш Кореяның бүгү кезектеринге хостуг чоруур арганы хайгаарал органга тыпсыр дугайында оон негелдези болза, Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының иштики херектеринге шуут киржилге болур болгаш оон ужурунда бистиң тала ону аная көрүп эрте берип шыдавас деп бистиң төлээлеривис база катап эйытканнар. Оон аңгыда, дайын талазы-биле тайбыңчыдылгазының дугайында чугаалажыышкыннарга ол айтырыгларны тодаргай чугаалашпас ужурлуг. Тайбыңчыдылга үезинде бодунуң камгалал тудугларын Кореяның улузу тудар-даа, быжыглаар-даа долу эргелиг болгаш олче киржирин кымга-даа чөпшээревес. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының девискээринче өске таланың хостуг киреринi корей улус чөпшээревес. Бистиң таланың хүлээп ап шыдавазы, ол үндезин чок саналдарындан болгаш негелделеринден өске тала ойталаваан шаанда, хүн айтырыының 3-кү пунктузун ёзугаар кандыгдаа дугуржулга чедип алдынмас болгаш тайбыңчыдылга дугайында чугаалажыышкыннарны узамдыктырганының харыысалгазы долузубиле өске талага болур деп бистиң төлээлеривис тайылбырлап чугаалааннар.

Сирияда байдалдар

БЕЙРУТ. Дамаскыдан дыңнадыглар ёзугаар алырга, ноябрь 28-те Мааруф Эд-Давалиби баштадыр тургустунган сирий чазакты ол ышкаш улус партиязының баштынчыларын болгаш парламентиниң 40 депутаттарын — улус партиязының кежигүннерин шииткен болгаш Дамаск чоогунда Меэзе деп шивээде хоругдаан.

Дамаскыда шериглер долган, кудумчуларда куяк машиналарлыг таңныылдарны тургускулаан. Күштүг отрядтар дипломаттыг даштыкы төлээ черлериниң бажыңнары камгалап турарлар. Бейрут-биле телефон харылзаазын үскен.

• • •

БЕЙРУТ. Сирий армияның кол штабының начальниги полковник Шишеклиге баштаткан сирий армия чуртта эрге-чагырганы бодунуң холдарында чаалап алган деп Дамаск радиозу дамчыткан. Бо чылдың ноябрьниң 29-та радио, Шишеклиниң адын салган тускай медеглелди дамчыткан. Ол тускай медеглелде «боттарының ажылын оожум болгаш корум-чурумнуг байдал-биле үргүлчүлээр» дугайында чурттакчы чонче кыйгырыг бар болгаш база «хоойлу болгаш корум-чурум» үрээр кижи бүрүзүнге «дошкун хемчегни» хүлээдир апаар деп сагындырыг бар.

(СЭТА).

Агрессчи Соңгу-атлантик эвилелиниң киржикчилериниң чөрүлдээлери

ЛОНДОН. Англи парлалганың дыңнадып турарын ёзугаар алырга, агрессчи Соңгу-атлантик эвилелиниң чөвүлелиниң сессиязының киржикчилери чепсегленишкин бүдүрери-биле холбаштыр оларның мурнунга туруп келген айтырыглар талазы-биле дугуржуп чадап каанар.

Соңгу-атлантика эвилелиниң шериг-далай күштериниң Атлант океанга кол командылакчызының алдынга американ кижи томуйлаар дээринден англи чазактың ойталаанын, европа армиязы деп адаар армияны тургузарынга Англия киришпес дээр дугайында Иденнiң медеглелин, боо-чепсекти чаңгыс хевирлиг кылыр дээр саналга холбаштыр АКШ биле Англияның аразында чөрүлдээлерни солуннар онзалап демдеглеп турарлар.

(СЭТА).

Пакистанда аш-чут

КАРАЧИ. Чөөн Пакистанда Кулна районнуң болгаш Синд провинцияның кыдыкы районнарының девискээрлеринде аш-чут болу бергениниң дугайында пакистан чазакты буруу шаап турар үүлдү «Имроз» солун ноябрь 29-та парлап үндүрген.

Солуннуң бижип турары болза: «Көдээ ажыл-агыйлыг чурт болуп турар болгаш кызыл-тасты өске күрүнелерже экспорттап турар Пакистанның чамдык районнарында аш-чут эгелээнiниң дугайында дыңнадыгларны Пакистанның бүгү чурттакчы чону улуг дувүрээзин-биле дыңнааннар. Чамдык районнарда тараа үнмээни ол дээр болза, шын эвес. Тарааны бодунуң хереглелинден хөйну бүдүрүп үндүрүп турар ындыг чуртка аш-чут болбас ужурлуг. Кулна районда болгаш Синд провинцияның чамдык районнарында аш-чут болу бергениниң талазыбиле улуг харыысалганы чазак хүлээр апаар деп санап тур бис».

Солуннуң оон ыңай бижип турарын ёзугаар алырга, чуртта тараабиле мөлчүжер чорук өзүп турар. Тарааны садыгжылар эмин эртир аар өртек-биле садып турарлар, чазак өртек талазы-биле контроль тургуспайн турар. «Демократия болгаш күрүне талазы-биле алырга, бодунуң күрүнезиниң улузунуң дугайында сагыш ховавас ындыг чазак эрге-чагыргага турар эргези чок».

(СЭТА).

Индонезияда тараачыннар тура-халыышкыны

ГААГА. Голланд парлалганың дамчытканын ёзугаар алырга, Флорес ортулукка чоокта чаа тараачыннарның чер эжелекчилеринге удур тура-халыышкыны үнгеп. Шериглер болгаш полиция дузазы-биле ол тура-халыышкынны каржызы-биле базып каан. Чепсек чок тараачыннарны боолап турган, оон түннелинде 112 кижи өлүрткен болгаш 50 кижи аар балыглаткан болган.

(СЭТА).

ЕГИПЕТ

(Тайылбыр)

Египет болза, Африканың Соңгу-Чөөн талазында Нил хемниң алдыы агымында туруп турар. Египеттиң барыын талазы Ливия-биле кызыгаарлажып турар, чөөн талазында Саудовская Аравиядан Египетти Кызыл далай аңгылап турар, Чер ортузу далайның суглары Египеттиң чөөн эриктерин чуп турар. Египеттиң мурнуу талазында, Нил хемниң үстүү агымында Судан туруп турар. Синайский чартык ортулукта Египет девискээрниң улуг эвес кезии Азияга хамааржып турар болгаш Суэц өөжү база кызыы Суэц каналы-биле (1863 чылда тургустунган) Египеттиң кол-кол девискээринден аңгылатынган.

Ол чурт Соңгу-чүхтен Мурнуу-чүкче 100 ажыг километр хире, Чөөнчүктен Барыын-чүкче 1200 ажыг километр хире шөйүлген. Египеттиң шөлү 1 миллион дөрбелчин километр, ол болза, Англияның шөлүнге бодаарга дөрт катап улуг болуп турар. Египеттиң чону — 19 миллион ажыг кижи (1947 чылдың мартта). Оларның иштинден 97,5 хуузу Нил хемниң шынаазында, болгаш адырларының унунда, үүгле 2,5 хуузу Суэц каналдың зоназында болгаш үнүш чок черлериниң суглуг черлеринде чурттап турар. Египеттиң найсылалы — Каир (ийи миллион ажыг чурттакчылыг), улуг хоорайлары — Александиря болгаш Порт-Саид.

Египет—көдээ ажыл-агыйлыг чурт. Оон чону эвээш черлиг болгаш чер чок тараачыннар — феллахтар болуп турар. Узун сыптыг египет хөвең болза, чурттуң көдээ ажыл-агыйының кол культуразы болур. Ажаап ап турар хөвенниң үүгле 5 хуузу Египетке артып турар, ынчаарга 95 хуузун даштыкыже (колдуунда Англияже) үндүрүп турар. Египеттиң бир чугула стратектиг байлак чигэди болза, нефть болур.

1882 чылда англи шериглер египет улустуң күүчүлүг национал хосталгалыг тура халыышкынын баскан. Оон бээр бо хүнге чедир Египет англи империализмниң дорамчылалынын адаанда туруп турар. Чуртту ээлээнiниң 70 чылдарының дургузунда англи колонизаторлар ол черни Англияның чиг-эт алыр чери кылдыр хуулдурбушаан, Египетти хоозуратган. Египетте аар үлетпүр чок болуп турар. Казып тывар база болбаазырадып турар үлетпүр кончуг кошкак сайзыраан. Чурттуң көдээ ажылагыйының, үлетпүрүнүң, транспорттуң улуг кезии монополистерниң холунда туруп турар. Англичаннар Суэц каналды бодунуң эргезинге алган болгаш оон ажыглалындан канчаар-даа аажок хөй санныг орулгаларны ап турар.

Бүгү Чер ортузу далайның амыдыралын хандырып турган египетти экономиканың чаңгыс талалыг кызыы колониалдыг хөгжүлдези амгы үеде тарааны өскээртен киирер ужурга таварыштырган. Аш-чут, кадыг-дошкун дарлал-хемдилге болгаш массалыг аарыг египет улустуң доктаамал эдеринчилери апарган. Чоннуң хөй кезии бижик билбес болуп турар.

Делегейниң ийи дугаар дайынының чылдарында Египетче америк капиталдың шургуушкуну күштелген. АКШ-тың империалистери болза, Британ империяның экономнуг болгаш стратектиг туруштарынга ооргаланыр сорулганы салып турар.

Америк нефть монополиялары чурттуң девискээринге нефть шинчилээринге 6 миллион акрны чарыгдаар эргени египет чазактан чедип алган. Дайын соонда АКШ Египеттиг бодунуң туруштарын янзы-бүрү арга-биле быжыглап турар. Египеттиң найсылалы Чоокку Чөөн-чүкте америк агаар харылзааларының төвү кылдыр хуулган. Сөөлгү чылдар иштинде америк империалистер Египеттиң «камгалалынче» бедиткен сонуургалды илередип эгелеп турар, Египетке боттарының шериг баазаларын тургусканы-биле чергелештир АКШ «Суэц каналдың камгалалының» айтырыгларын онза сонуургап турар апарган.

«Камгалал» дугайында мегечи сөстери-биле чагдынмышаан, америк дайын кыпсыкчылары Египетке быжыгланыр болгаш ССРЭ-ге, улус демократиязының чурттарынга удур оларның белеткеп турары агрессчи дайынының плацдармаларының бирээзи кылдыр, Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-чүктүң улустарының быжыгып турар национал-хосталгалыг шимчээшкинин базарынга база кылдыр хуулдурар деп бодап турарлар.

Египет улус колониалдыг дарлалга кажан-даа эптешпейн келген. Египеттиң ажылчы чоннары англи империалистерниң чуртта үүлгедип турар эжелелиниң күүчүлелиниң болгаш дорамчылал бастыышкынының корум-чурумунга удур чаңгыс эвес удаа демисежип келген. Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының шилелгезиниң соонда Египетке национал-хосталгалыг демисел онза чидигленген. Улустуң күүчүлүг шимчээшкининиң албадаашкыны-биле англи империалистер дүжүп бээр ужурга таварышкан. 1922 чылда англе чазак Египетке Британ тергиндели солуурунуң болгаш Египеттиң хамаарышпас күрүне деп көргениниң дугайында декларацияны чарлаан. Ол декларация болза, египет улусту мегелээр сорулгалыг болуп турган. Херек кырында Египеттиң колониалдыг хамаарылгазы бичиидаа эвээжевээн. Англияның чепсектиг күштери Египетке артарын үргүлчүлевишаан турган.

1936 чылда Англия деп эргелиг эвес керээни Египетке чыгаан. «Эвилел дугайында» 20 чыл хуусаалыг чардынган ол «керээ» ёзугаар Англия Египетке (Суец каналдың зоназынга) тайбың үеде безин бодунуң шериглерин тудуп болур аргалыг болуп турар. Англия болза, бодунуң шериг-далай баазазын Александрияга камгалап египет аэродромнарны болгаш оон-даа өске үүлдерни ажыглаар эргелиг болуп турган. Ол болза, эжелелдиң камгалалын илередип турар. Адак сөөлүнде, ол керээ Суданны «кады ээлээринiн» (кондоминиум) дугайында 1899 чылдың конвенциязын катап тургускан.

Суданның кондоминиумунуң дугайында 1899 чылда ат салдынган конвенция болза, Англиядан Суданның колониалдыг хамаарылгалыын херек кырында быжыглап турган. Оон хараазы-биле Англия Суданны бодунга шуут чагырып алган.

Англи-египет керээни солуурду дээш, Египеттен болгаш Судандан англи шериглерни үндүрери дээш база ол ийи чурттарны катыштырары дээш улустуң шимчээшкини делегейниң ийи дугаар дайынының соонда Египетке делгеренгей-биле калбарган. 1947 чылда Египеттен англи шериглерни үндүрер дугайында Египет чазак Айыл чок чоруктуң Чөвүлелиниң мурнунга айтырыг тургускан. Египет чазакты совет төлээлер деткээн, ындыг болза-даа, каргыштыг «бадылаашкын машиназы» египет дилегни соңгаарлаткан.

1951 чылдың октябрь 8-те Египеттиң чазаа англи-египеттиң 1936 чылдагы керээзин болгаш Суданның кондоминиумунуң дугайында конвенцияны күш чок болдурар дугайында парламентиге хоойлу төлевилели киирген. Египетти боттарының холунга камгалаарын оралдашпышаан, англи-америк империалистер чаа маневрге келген. Ынчангаш ындыг арга-биле Египетте англи эжелелди камгалаар болгаш аңаа америк эжелелди немээр дээш «ортаакы Чөөн-чүк командылалы» деп адап турар чүвеге киржирин олар Египетке сүмелээн.

Ындыг болза-даа ол оралдажыышкыннар египетке шиитпирлиг удурланыышкынга ужурашкан. Англи-египеттиң 1936 чылдагы керээзин болгаш Суданның кондоминиумунуң дугайында 1899 чылдың конвенциязын солуур дугайында хоойлуну египет парламент бо чылдың октябрь 15-те чаңгыс эп-сеткил-биле хүлээп алган. Аңаа харыы кылдыр англи империалистер чепсектиг күштү ажыглааннар. Олар Суэц каналдың зоназында египет хоорайларны эжелеп, Суэцтиң кежиглерин хунаап алган болгаш ол районда боттарының шериглериниң санын үзүктел чок көвүдедип турар. Национал-хосталгалыг шимчээшкинни базарын оралдашпышаан, англи шериглер египет патриотчуларны дорамчылап бастып турарлар. Англи империалистерниң египетте тургусканы күжениишкининиң байдалы тайбынның херээнге кыжаныышкын болуп турар.

Бодунуң чуртунуң хосталгазы болгаш национал хамаарышпас чоруу дээш египет улус империалистиг эжелекчилерге удур шиитпирлиг туржуп турар. Египет улустуң демисели болза, империалистиг кулданыкчыларга удур демисежип турар колоний болгаш хамаарылгалыг чурттарның бүгү улустарының шимчээшкини-биле катыжып турар.

Египетте бо хүн болуп турар чорук империализмниң колониалдыг системазының кризизиниң улам ыңай чидигленириниң дугайын, дарлаткан улустарның хосталгалыг, антиимпериалистиг демиселиниң калбарының дугайын херечилеп турар.

В. ГРИГОРОВИЧ.

Харыысалгалыг редактор
О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың. 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партия амыдыралының, культура болгаш уран-түүл килдистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьниң —4—98; пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагва килдистериниң—3—68; иштики информация, бухгалтерияның—3—65.

Б01985. Облкүүскомнуң типографиязы